Tallinna Teataja

Toimetus ja talitus
Suurel turul, raekoja ees nr. 16
Telefon nr. 724;
Postkast nr. 88;
Kirjade adress: Ревель, „Tallinna Teataja". Telegrammide adress: Ревель, Teataja.
Peatoimetaja cand. jur. K. Päts'i kõnetund kella 12—1 l.

Hinnata kaasanded:
„Jutuliša",
ilmub iga päew;
„Külaline",
perekondlik pildileht, ilmub kord nädalas.
Suur adress kalender; illustratud seinakalender: raudtee sõiduplaanid ja 50 l. juurdemaksu eest 1 kord kuus wana adw. M. Pung'a toimetusel ilmuw õigusteadusline ajakiri
„Õigus".

Tellimise hind:

	Postiga:	Postita:
12 kuu peale	6.— kop.	5.— kop.
11 „ „	5.60 „	4.60 „
10 „ „	5.15 „	4.30 „
9 „ „	4.70 „	3.90 „
8 „ „	4.20 „	3.50 „
7 „ „	3.70 „	3.10 „
6 „ „	3.10 „	2.70 „
5 „ „	2.75 „	2.30 „
4 „ „	2.25 „	1.85 „
3 „ „	1.65 „	1.40 „
2 „ „	1.20 „	1.— „
1 „ „	—.60 „	—.50 „

Wäljamaale: aastas 11 rbl., 1/2 a. 5.70 kop., 1/4 a. 3 rbl.

„Tallinna Teatajat" wõib tellida iga päewak peale, kuid nii, et tellimine ühe kuu wiimase päewaga lõpeb: Poolkuu kuu numbrite hinnaks arwatakse 2 k.; peale selle 10 kop. postiraha. Adressi muutmine 10 kop., wana adress ehk selle nummer tulewad üles anda. Lühemaid kirjatöösid (alla 1 kirjutuspoogna), mis tarwitamata jääwad, toimetus alal ei hoia. Suuremad kirjatööd saadetakse ainult siis tagasi, kui selleks margid juurde on lisatud. Saadetawatel kirjatöödel peab saatja täielik nimi ja adress all olema.

III aastakäik. Ilmub iga äripäewal. Üksik nummer 3 kop.

Lugege gaüts kuulutusteküljelt mis 16. lehek. on

Väinö Sola kontsert

hr. Juho Nyyssönen'i lahkel kaasaitamisel pühap. 23. septembril 1912 kell 5 p. l.

„Estonia" saalis.

Piletite eelmüük „Päewalehe" talituses. 5602

Sõja[illegible]

täidawad jälle Europa ajalehtede weergusid ja peawad diplomatide meeled ärewil. Oodatakse, et Türgi ja Bulgaria wahel sõda iga silmapilk lahti wõib minna. Austria wälimiste asjade minister krahw Berchtold pidas küll delegatsionides hiljuti kõne, milles arwamist kinnitas, et suurriigid Balkanitel tuletahju lahti ei lase minna, aga just Wienis lagunes kõige enne kuulujutt laiali, et sõda juba lahti ollagi. Kuigi see kuulujutt enneaegne oli, toob ometi telegraf iga tunni tagant sõnumid, mis Berchtoldi rahukuulutused täieste ümber lükkawad.

Türgi-Bulgaria piiril ongi sõjaline tegewus faktiliselt alganud, kuigi sõda ei ole kuulutatud. Türgi sõjaministerium on „sügiseste manöwrite" ettekäände all neli sõjawäekorpust Bulgaria piiri äärde kogunud. Bulgaria oma poolt on ka piiriäärse sõjawäe mobiliseerinud. Mõlemate wastaste poole sõjawäed on nõnda walmis, et ainult signali sõja alguseks tarwis on ja piiri peal suuremad lahingud algada wõiwad. Bulgaria rahwas nõuab ägedusega sõda ja Makedonia allaheitmist, walitsus aga peab ennast saladuslikult ülewal, ei ütle ei ega ja. Et praegune Geschowi ministerium enam rahu kui sõja poole hoiab, siis arwatakse, et warsti ministeriumi wahetus tuleb. „Berliner Tageblatt" arwab koguni, et kuningas Ferdinand, kui ta ikka rahwa tahtmise wastu paneb, wiimaks trooni asemel tsiilindri pähe peab panema, s. o. troonist lahti ütlema.

Bulgarial ei puudu sõja korral toetajad. Greeka walitsus on neil päewil wäga terawa kirja Konstantinopolisse saatnud ja lüsib ähwardawal toonil järele, mis tähendab tuleandmine türklaste poolt Greeka laewa peale Samose saare juures? Kõikidel saartel, kus Greeka keelt rääkiw rahwas elab, on arwamine maad wõtnud, et aeg käes on Türgi iket maha raputada ja Greekamaaga ühineda. Meeleolu on ärew. „Nüüd ehk mitte kunagi", ütlewad greeklased.

Peale Greekamaa toetab sõja korral Bulgariat Serbia ja ka wäike Montenegro on walmis oma 40.000 meest türklaste wastu tulde wiima.

Nimetatud nelja riigi unisuseks on Ottomanni riigi Europa prowintside jagamine. Kuigi oletada, et nad sõja korral türklast lööwad, ei ole ometi sõjasaagi jagamine nende asi, waid nad peawad alandlikult ootama, mis suurriigid asja kohta ütlewad.

Üks asi on selge: Balkani riigid ei hakka Türgi wastu sõda, kui neil lootust ei ole maad saada. Suurriigid olla wiimasel silmapilgul Türgi walitsusega oma läbirääkimist kiirustama hakanud ja mõelda nüüd niisugust ettepanekut läbi wiia, mis sõjahimulist Balkani riikisid kudagi rahuldaks.

Missugune oleks aga suurriikide ettepanek, mis Bulgariat ja Ko. rahuldaks? Kõige rohkem, mis suurriigid senini on Türgimaalt nõudnud, on see, et Europa prowintsides reformid wiibimata maksma pandaks ja muhamedlaste wägiwallategudele lõpp tehtaks. See on küll wäga ilus asi, aga Balkani riigid peawad seda wäheks. Türgimaa oma poolt tahta eelolewat sõda „suures stiilis" pidada, et oma wana sõjalist kuulsust jälle maksma panna ja wäikeste naabrite tülihimu täieste kustutada.

Mis sõjakartust suurendab (olgu tähendatud, et mitmes Europa pealinnas börsedel suurt ärewust ja hindade kõikumist märgata on, mis mitte head ilma ei kuuluta), on ükstmeele puudus Europa diplomatide wahel. Kõige kahtlasemat osa Balkani asjus mängib Austria. Asjata katsuwad Balkani riigid Berchtoldi plaanisid läbi näha, asjata katsuwad nad teada saada, on neil seijatagune kindel wõi mitte, asjata küsiwad nad iseenesest, kas Austria ka maad ei taha? On lõwi jagamise juures, siis on jagamise tagajärg alati ette teada. Segab aga Austria enese tegelikult Balkani asjadesse, siis peab ta aga teiste suurriikide seisukoha arwesse wõtma. Loodetakse siiski, et kuigi tuletahju Balkanitel lahti läheb, see ometi ülemaailmlist tuletahju ei sünnita.

Kalaasjanduse kursuste

peale, mis tänawu 1. oktobrist 1. weebruarini Peterburis Keiserliku Wenemaa kalakaswatuse ja kalapüügi seltsi poolt ära peetakse, tahaksime isearalist tähelepanekut juhtida. Meie kalaasjandus on siiamaani samasuguses seisukorras, nagu ta weel sadade aastate eest oli. Needsamad püünised, neesamad turuletoimetamise abinõud, seesama ümbertöötamise tehnika. Kui igal teisel tööstusealal uuendust ja edenemist nähakse, siis on kalaasjandus sellest kõigest peaaegu täieste kõrwale jäänud.

See isaisade majapidamise wiis annab ennast ikka rohkem tunda, sest rööw-kalapüük mis mõneski suuremas järwes kalapüügi õige tuntawalt wähendanud, ei jää ka merekalastuses ilma tagajärgedeta. Ja siin kuuldub sedajama, mis põllumeeste kohal nendes maanurkades, kus põllutööharidus madal ja uuema aja tehnikalist abi tarwitada ei osata, õige igapäewane on: **ei saa enam läbi**. Inimeste suur enamus on harilikult ikka niisugune nagu Wene wanasõna ütleb: kui ei müriska, siis ka Jumalat ei mälesta. Ei ole puudus tuntaw, siis ei otsita ka edenemise poole teed; tõuseb aga puudus õige suureks, siis hakatakse lõpuks abinõusid otsima, kudas seisukorrast peaseda.

Meil kalameestel on see rõhuw seisukord ammu käes, aga peaaegu mitte midagi pole selle kõrwaldamiseks ära tehtud, kui mitte paari sellekohast seltsi meelde tuletada, kelle tegewusest peale aastakoosoleku pidamise pea midagi kusagile ei ole kuuldunud. Ja ometi toidab õige suur osa meie rahwast ennast kalapüügist ja -müügist.

Asjale peab parandust katsutama luua. Nii edasi ei lähe. Muidu jääme ka sellel alal oma naabritest nii kaugele, et järelejõudmine sugugi kerge pole.

Peapuudus on muidugi selles, et meil siiamaani üheski õpetatud kalameheßt kuulda pole olnud, kelle tegewust kalastuses laiemates ringkondades tuntaks. Need üksikud, kes kunstlise kalakaswatusega magedas wees tegemist teinud ja selle üle ka mõne raamatukese kirjutanud, pole wist küll keegi mingisugust teoretikalist eelharidust kalaasjanduses saanud. See selgub ka sellest, et kui minewal kewadel Eestimaa Põllumeeste Keskselts üles utse awaldas, milles noorimehi, kes kalaasjanduse wastu huwitust tunnewad ja juba osalt sellel alal nii teoretikaliselt kui praktikaliselt tegewad on olnud ja ennast sellekohase instruktori ameti wastu ette walmistada soowiksid, ennast üles anda paluti, siis leiti suure hulga ülesandjate seas ainult üks, kellega läbirääkimist wõis alata.

Lähemas tulewikus peame aga sellekohased nõuandjad (instruktorid) kahtlemata ametisse panema. Ja just nende ettewalmistuseks on teoretikaliste kursuste läbitegemine wäga soowitaw. Haritud kalamehi on meil tarwis, nagu haritud põllumehigi. Eelpool nimetatud kursustel õpetatakse teoretikaliselt ja praktikaliselt, nii palju kui aastaaeg ja olud seda lubawad, kalade üleüldist elu ja toitmisewiisisid, tiikide elu ja nende tundmaõppimist, üleüldist kui ka üksikute kalaliikide kaswatust, kalatiikide ehitamist, kalade haigust, kalaasjanduse statistikat jne. Olgugi et see juba kõik ei palu, mis kalaasjanduse eriteadlasel tarwis, siiski wõib seal ikkagi õige palju teadmisi omandada, mis meie kulturawaesel maal kasuga wõiks tarwitada ja mille pärastine täiendamine enam nii suuri rasfusi ei teeks. Ja kui meil kord eriteadlast on, siis leidub ka wõimalust nende ametisse panemiseks ja ülewalpidamiseks.

Kursustele on wõimalik igaühel minna, keda asi huwitab, kuid soowitawam on see siiski nendele, kes laiema üleüldise hariduse tõttu kõike õpeasju ära suudawad seedida ja selleläbi seda kasulikumalt üleülosuse kasuks saawad tarwitada. Kursustel leidub kuulajaid igasuguse haridusega, ülikoolist liht põllumeheni. Kursustel kuulamise ja praktikaliste tööde eest mingisugust maksu ei ole.

Kursuste adress: СПБ. Фонтанка 119, проф. О. А. Гриммъ.

A. Kask.

Tallinna omawalitsuse kulud rahwahariduse peale 1911. a.

Mercator.

Tallinna linnawalitsuse aruanne ilmus hiljuti trükist. Aruanne on ainult linnawolinikkudele ja üksikutele linnaametnikkudele tätlesaadaw, et aga igal kodanikul Tallinna omawalitsuse tegewuse üle ülewaatlik pilt peab olema, pealegi weel nüüd, kus meil uued linnawalimised ukse ees on, siis oleks wäga tarwilik elanikka linnawalitsuse aruandega tutwustada. Katsun siis siin kohal linnaomawalitsuse koolitegewusega hakatust teha:

Tallinna omawalitsuse wäljaminekud olid minewal aastal 1.096.035 rbl. 90 kop. suured. Sellest anti wälja:

	rbl.	kop.
kroonuasutuste ülewalpidamise peale	8439 rbl.	87 kop.
linnawalitsuse ja waestelaste kohtu peale	101.188 „	38 „
wangimajade kütmine ja walgustamine	4408 „	68 „
sõjawäe korterid	61.271 „	55 „
linna politsei ülewalpidamise kulud	104.787 „	01 „
tulekaitse kulud	14.072 „	94 „
linna uulitsate tegemine ja parandamine, bulwarite ja aedade korrashoidm., walgustus jne.	113.247 „	50 „
linna weewärgi, gaasiwabriku, tapamaja ja pandimaja ülewalpidamise kulud	227.863 „	37 „
rahwahariduse kulud	159.734 „	87 „
waeste eest hoolekandmise kulud	35.205 „	82 „
haigemajad, terwishoid	59.826 „	62 „
linna maksud kroonule	8.653 „	28 „
linna liikumata waranduste ülewalpidamine ja korraldamine	23 105 „	35 „
wõlgasid maksetud	98.924 „	53 „
kapitalide asutamiseks maksetud	1.028 „	95 „
mitmesugused wäljamin.	74.277 „	18 „
Kokku	1.096.035 rbl.	90 kop.

Nii on hariduse peale linn minewal aastal 159.734 rbl. 87 kop. wälja andnud, mis umbes 15% kõigist wäljaminekutest on.

Nüüd waatame lähemalt, missuguste koolide peale linnaomawalitsus ülewal nimetatud summa on wälja andnud. Linna wäljaminekud on järgmised:

A.

	rbl.	kop.
Algkoolide ülewalpidamiseks	52.164 rbl.	66 kop.
realkooli „	42.050 „	39 „
I järgu tütarlastekooli ülewalpidamiseks	19 060 „	—
tütarlaste kommertskooli ülewalpidamiseks	14.241 „	69 „
linnakaubandusekooli ja kaubanduseklasside ülewalpidamiseks	17,912 „	83 „
linna koolikollegiumi kantselei ülewalpid.	935 „	—
Kokku	142.364 rbl.	57 kop.

B. Abirahasid on määratud järgmistele koolidele ja seltsidele:

a. Kihelkonnakoolidele:

Niguliste kihelkonna koolile	500 rbl.
Aleksander-Newski peakiriku waestelaste osakonnale	400 „
Eesti õigeusu kihelkonnakoolile	550
Kokku	1250 rbl.

b. Kroonukoolidele:

Keisrinna Katarina II linnakoolile	100 rbl.
Tallinna neljaklassilise „	100 „
„ raudteekooli abiandm. seltsile	100 „
Kokku	300 rbl.

c. Kogukondlistele koolidele ja erakoolidele:

tööliste õhtukursustele Tallinnas	450 rbl.
Westholmi progümnasiumile	1000 „
preili Johanna Rawingi tütarlaste progümnasiumile	1000 „
Pärnu kurttummade hariduseseltsile	100 „
Taniel Tomsoni era-algkoolile	500 „
Nehatu kooliõpetajale	25 „
A. Trummeri tütarlaste erakoolile	400 „
proua E. Lenderi tütarlaste gümnasiumile	1000 „
Dr. M. Lutheri algkoolile	1715 „
proua O. Johansoni näputöökoolile	200 „
proua Beljajewi tütarlaste gümnasiumile	1000 „
Ewgeni Niklaseni erakoolile	200 „
J. Lilienbergi erakoolile	150 „
K. Kirsipuu erakoolile	200 „
Kokku	7975 rbl.

d. Peale selle on toetatud järgmisi abiandmise seltsisid:

Aleksandri gümnasiumi waesemate õpil. abiandmiseseltsile	100 „
Nikolai gümnasiumi waes. õpil. abiandmiseseltsile	100 „
Tütarlaste gümnasiumi waes. õpil. abiandmiseseltsile	100 „
Algkoolide waesemate õpilaste abiandmiseseltsile	300 „
Kokku	600 rbl.

C. Stipendiumid ja abiraha kõrgemates ja keskmistes õpeasutustes õppiwatele isikutele:

Puschkini stipendium 5 keskkoolile Tallinnas a 50 rbl.	250 rbl.
Nikolai gümnasiumi kooliõpetajate laste stipendium	300 „
realkooli õpilastele määratud stipendiumid	300 „
Gogoli stipendiumid (2 tütarlastekoolile á 50 r., 2 realkoolile á 50 r.)	200 „
Kokku	1050 rbl.

D. Rahwaraamatukogude, teatrite jne. ülewalpidamiseks abi antud:

Linna awalikule raamatukogule	3095 rbl. 30 kop.
Eesti teatri ülewalpidamiseks „Estonia" seltsile	3000 „ — „
Jaani kiriku õpetajatele	100 „ — „
Kokku	6195 rbl. 30 kop.

Kõik wäljaminekud hariduse peale 159.734 rbl. 87 kop.

Kooliraha on sisse tulnud:

	rbl.	kop.
realkoolist	25.350 rbl.	— kop.
I järgu tütarlastekoolist	7.286 „	— „
algkoolidest	9.253 „	— „
tütarlaste kommertskoolist	3.495 „	— „
kaubandusekoolist ja kaubandusekursustest kaubandusekooli juures	9.751 „	10 „
Kokku	55.135 rbl.	10 kop.

Nii on linnawalitsus 1911. aastal linnakassast koolidele ja hariduslistele asutustele juurde maksnud 104.598 rbl. 90 kop. (selle summa seltsa on ka kommertskooli heaks maksetud kaupmeeste 9872 rbl. 41 kop. arwatud, mida nad linna seaduslikste määruste tõttu kommertskooli ülewalpidamiseks maksawad.)

Kui meie linnaomawalitsuse juurdemaksu igale üksikule koolitüüpusele wälja arwame, siis näeme järgmist:

1. Realkoolile on linn juurde maksnud 16.700 rbl. 39 kop. Õpilaste arw oli 363; nii maksis igale õpilasele linn minewal aastal 43 rbl. 25 kop. juurde. Kui meie kooliruumide üüri 10.000 rbl. rehkendame, siis oli linna juurdemaks igale realkooli õpilasele 70 rbl. 80 kop.

2. Tütarlaste I järgu koolis oli keskmiselt wõetud 254 tütarlast, linna juurdemaks oli 11.774 rbl., igale tütarlapsele tuli aastas 50 rbl. 31 kop. linna poolt juurde maksta. Kui meie kooliruumide eest 2400 rbl. juurde arwame, siis tuleb igale õpilasele aastas 60 rbl 57 kop. juurde.

3. Tütarlaste kommertskoolile, mis minewal aastal kõigest pool aastat töötas, ei maksnud linn midagi juurde, kui meie kaupmeeste 15 prots. maksu kommertskooli heaks — kokku 9872 rbl. 45 kop. — arwesse ei wõta, mida kommertskool mitte poole aasta jooksul ära ei tarwitanud, waid sellest koguni 3702 rbl. 48 kop. linnakassasse jättis.

4. Linna kaubandusekoolis oli keskmiselt wõetud 187 kooliõpilast ja linna juurdemaks oli 6161 rbl. 73 kop., kui meie korteriraha 2000 rbl. mitte arwesse ei wõta. Igale kaubandusekooli õpilasele maksis linn 32 rbl. 95 kop. juurde, kui meie aga kooliruumide korteriraha 2000 rbl. juurde arwame, siis tuli igale kaubandusekooli õpilasele linnal 43 rbl. 64 kop. juurde maksta.

5. Mis algkoolide õpilastesse puutub, siis saame järgmise pildi: linna wäljaminekud algkoolide peale (korterid ühes arwatud) olid 62.572 rbl. 96 kop., sissetuletud kooliraha 9253 rbl., linna juurdemaks oli 53.319 rbl. Keskmine õpilaste arw linna algkoolides 1911. aastal oli 1929. Igale õpilasele tuli linnal aastas juurde maksta 27 rbl. 64 kop.

Nii maksis iga realkooli õpilane linnale 70 rbl. 80 kop., iga tütarlastekooli õpilane 60 rbl. 57 kop., iga kaubandusekooli õpilane 43 rbl. 64 kop. ja iga algkooli õpilane 27 rbl. 64 kop. mille juures kooliraha, mida kooliõpilased maksid, mitte kaasa pole rehkendatud. Sellest tulebki, et kooliõpilase ülewalpidamise kulu aruandes toodud kulust wähem on, sest et aruandes ka see raha, mida kooliõpilane koolirahana maksis, kaasa on arwatud.

Ajakirjandus.

Kõige rohkem rõhutud rahwas Wenemaal. „Rishki Westnik" kirjutab, et kõige rohkem rõhutud rahwas Wenemaal wenelased on. „Wõtke", nii loeme nimetatud lehes, „näituseks meie kolm kubermangu. Kellel on siin weel raskem ja kitsam kui wenelastel, mitte üksnes era, waid ka kroonukohtade peal? Kes tunnewad ennast riigiwolikogu saadikute asjas halatsemisewäärilises seisukohas olewat? — Wenelased. Kes tarwitawad riigipoolset laenu kõige wähemal mõõdul? Needsamad arwatawad teiste rahwaste rõhujad — wenelased. Kas ei ole Sise-Wenemaal hõlpsad teed, koolid, hästi sisseseatud haigemajad, ajalehed jne. palju wähemal mõõdul olemas kui piirimaades, mis keskriigi kulul elawad. On täielikult kindlaks tehtud, et Soomemaa, Balti kubermangud ja Poolamaa, Kaukasia, Kesk-Aasia, Kauge-Ida jne. juba ammust ajast riigilt palju rohkem saawad kui nad maksude näol annawad. Iga allaheidetud ehk wabatahtlikult Wenemaa alla heitnud muulane saab Wene rahwalt oma Wenemaa küljes olemise eest mitu rubla juurdemaksu, kuid kõige selle juures ei häbene ta mitte waljuste karjumast, nagu peaks ta rõhumise all elama, ja sünnitab oma kaasüdamlistele ja üleliig heldetele walitsejatele meelepaha." Niisugusel toonil kirjutab Riia leht weel kaugemale edasi. Selgituseks pole wist waja siia juurde midagi lisada. Kui „Rish. Westnik" kinnitada söandab, et Baltimaal, kust kroonu iga aasta kümneid miljonid kasu wõtab, iga elanik mitu rubla juurdemaksu saab, siis wõib niisuguse kirjutuse wäärtust ilma pikema selgituseta hinnata.

Elu hakkab Balti Saksa lehtedeski ometi kord läbi lööma. „Rella" healekandjas „Rig. Rundschau's wõitleb tuntud Dr. P. S. ajakirjanduse õiguste laiendamise eest:

> „Kusagil pole „seltskond," millega ajalehel tuleb rehkendada, nii kindla piirdeline, nagu meie Balti Saksa lehtede lugejate ring. Ja see publikum usub praeguse silmapilguni, et ta oma „awalikku arwamist" ilma ajakirjanduseta wõib luua. Teated ja otsused käiwad suust suhu. Mitte ainult tänast Libawi sündmust ei teata homme Tallinnas, waid ka seda, mis „eht baltlane" selle üle mõtlema peab. Nii ei jää Saksa lehel muud ülesannet, kui oma imestanud lugejatele uudisid selle üle tuua, kudas Schulze kukk Lemsalus brongs-auraha saanud jne. Sarnasest wäikelinna mõtlemisewiisist peaks kord üle saadama ja kuulsa „Balti distsiplini" asemele oleks aeg juba isiklikul waimuelul kärgata.

> Üks osa Balti ajakirjandusest sõdinud kaua ja ägedalt selle wabama waatekoha wastu ja sõimanud „demokratlasteks" ja „isamaawastasteks" neid, kes julenud mõne „ainukese wõimaliku" arwamisele teist wastu seadida. Seda suurema heameelega leidnud ta aga hiljuti „Rig. Tageblatt'is kirjatüki, kus ajakirjandusele õigust nõutud Eestimaa rüütelkonna doomkoolis läbiwiidawaid uuendusi (Wene keele sissesеadmist kõrgemates klassides) oma poolt arwustada, kuna muidu rüütelkonna ettekawatsused mitte pikema arutamise („diskutabel") alla käiwateks ei peetawat. Kas on siis ühtki ainet olemas, mis mitte läbikaalumise alla ei peaks käima ja kas wõib awalik arwamine mõnd asutust juba ette ilmeksimataks tunnistada? Ainult terawenesearwustus eneste poolt wõib meile tauemaks ajaks meie muudest rahwustest kaaskodanikkude usaldust kinnitada."

Wäljamaalt.

Austria soowib rahu.

Wienist 14. sept. Austria delegatsioni wäliste asjade komisjonis ütles würst Schwarzenberg wäl. asj. ministeriumi eelarwe arutuse ajal, et hea waheкorra pidamine Wenemaaga üksinmata[?] Austria huwide rahulisele edenemisele kaasa aitab. Serbia üle kõneldes pidas würst wõimalikuks, et Balkanitel wastu Austria tahtmist ja ilma Austria süüta seisukord kitsikulise iseloomu wõib omandada. Wiimasel juhtumisel oli Austrial waewalt wõimalik rahu alles hoida. Meie ei wõi lubada, et Serbia oma piirisid laiendab ja meid tundmata Serbiamaa ümber piirab. Meie ei taha oma riigi piirisid laiendada, waid soowime rahu. Kuid kui wiimane on rikutud, siis peame omad huwid ja jõu kaalu peale panema.

Ellenbogen küsis, kas mõtleb walitsus Türgi asjadesse segada ja kas peab ta Türgi piiride muutmist tarwilikuks. Selle peale wastas Berchtold, et minister 5 min jooksul oma waadet muuta ei wõi. Walitsus ei soowi sõda ja sellepärast tuleb Ellenbogeni küsimise peale eitawalt wastata. Wiimast ministri kõnet tuleb nii mõista et sõjawäe ja laewastiku ülemaks üleesandeks on rahu kaitsemine.

„Neue Freie Presse" leiab Austria ja Ungaria delegatsionide aruandjate ja herradekoja parempoolsete juhtide ükstmeelel suure tähtsuse olewat. **Leht leiab, et Berchtold nagu mõlemad delegatsionidki kindlal arwamisel on, et Austria ja Wene waheline**

Tähtsamad päewasündmused.

Türgimaa Serbiale sõjamoona läbiweo lõpulikult ära keelanud.

Tšitas sunnitöölise armuke kuberner, kindral Kijaschko elu kallale kippunud.

Jaapan'ist teatatakse kolera üle. Üleüldse 500 haiget.

Hispanias streigi tagajärjel 25.000 soldatit uueste lipu alla kutsutud.

Perpinian'ist teatatakse rahwa käärimise üle; kokkupõrkamised.

Rahukongressil õhusõja keelu otsus wastu wõetud.

---

leplikkus paremaks rahupandiks on. Austria-Ungria politikas ei ole ühtki soowi, mis Wenemaaga lahkumineku sünnitaks. See ei ole Austria-Ungria süü, kui Austria-Wene leping teostamata jäi.

Ungria tööliste meeleawaldused krahw Tisza wastu.

Ungria parlamendi presidendi krahw Tisza wastu on töölised meeleawaldusi toime pannud. Kui Tisza suure shandarmite ja salapolitseinikkude hulga saatel Papasse kirikukonwendi awamisele sõitis, wõeti ta seal suure käraga rahwahulga poolt wastu. See oli teisipäewal. Töölised kuulutasid sel päewal streigi wälja. Kolmapäewa õhtul kogus suur rahwahulk wõerastemaja ette, kus Tisza asus, ja pani waenuliku meeleawalduse toime. Kui töölised kuulda said, et üks nende juhtidest waksalis wangi wõeti, läksid nad rae oja ette ja nõudsid wangiwõetu lahtilaskmist, wastasel korral üleüldist streiki toime panna ähwardades. Kui Tisza konwendilt tuli, pandi jälle meeleawaldused toime; shandarmid wõtsid püssid tarwitusele. Paljud töölised said haawata. Tisza äraminekul puhuks kawatseti jälle suuri meeleawaldusi. Telegrafi teel paluti shandarmiwäele lisa; et aga see kohale ei jõudnud, sõitis Tisza salaja enne määratud aega ära, mis peale töölised kohe rahulikuks jaid.

Raudteestreik Hispanias.

Põhja-Hispania raudteedel wõtab raudteestreik õige tõsijelaadi. Telegrammides teatatakse küll, et sapööride abil liikumine teedel jälle jalule seatud, aga erateated ajalehtedes räägiwad teist keelt. Barcelonast Prantsuse piirile tulewal raudteel on rong teelt kõrwale jooksnud; seda peetakse n. n. „sabotashi" tagajärjeks. Mitu inimest saanud surma, paljud haawata. Mitmes kohas on streikijad rongisid kiwi[illegible]a pildunud; shandarmid ja sõjawägi on sõjariis[illegible]a rongisid kaitsma pidanud. Mitmes linnas [illegible] rahutusi ja kokkupõrkamisi ette tulnud.

[illegible] maapäewa [illegible]ikmete kohtuprotsess.

Nagu teada, juhtus Preisi maapäewal sotsialdemokradi Borchardti ja esimehe wahel kokkupõrkamine, mille tagajärjeks nim. sotsialdemokradi ja tema seltsimehe Leinerti wägiwaldne wäljawiimine oli. Mõlemad sotsialdemokradid wõeti ametiwõimudele wastupanemise eest kohtulikule wastutusele. Kohtu-otsust oodati suure põnewusega, sest et sel põhjusmõtteline tähtsus on. Esimeses instantsis, Berlini maakohtus (Landgericht) Borchardtile mõisteti 100 marka ja Leinertile 50 marka trahwi. Peale selle tunnistas kohus, et maapäewa esimehel õigus on korrarikkujaid wälja heita ja selle juures politsei abi tarwitada. Mõlemad, Borchardt ja Leinert kaebawad edasi, sest et asjal põhjusmõtteline tähtsus on.

Rumenia sõjawäe üle

ilmus „Vossische Zeitung'is" kiri, kus selle suurendamise üle räägitakse. Suurtükiwäel olewat tublid Kruppi suurtükid. Jalawäge suurendatud hiljuti 86 polgu pealt 40 peale. Lähematest manööwritest saab Donau laewastik ja sõjawäe õhusõitjad osa wõtma. Wiimase eelarweaasta ülejääk 100 miljoni franki tarwitati erakorralise maakaitse kindlustamiseks. Rumenia ei mõtle midagi juurde kiskuda, aga seda suurema usaldamatusega peab ta iga kahilast liigutust naabrite poolt silmas. Kõige pealt tahab ta sõjasoowijaid tagasi hoida; kui see aga korda ei peaks minema, siis peab ta oma elu huwiks igasuguste piiride muudatustele Balkani poolsaarel wastu töötada. Seks otstarbeks olewatki ta Austria ja Saksamaaga lähinenud.

Wenemaaga olewat Rumenial „sajaaastane kurb kogemus": juba Katarina II püüdis mõlemaid Donau äärseid würstiriikisid Wene kubermangudeks teha ja 34 aastat tagasi tasus Wenemaa Rumeniale ta abi Türgi sõjas seega, et Bessaarbia temalt ära wõttis. Austria on aga selles huwitatud, et „Ida wärawatel" iseseisew riik oleks, kelle peale hädakorral wõiks loota. Formilikku ühenduselepingut nende wahel küll ei olewat, aga makswat kokkuleppimisest saada küllalt, et igasugusid ootamatusi ärahoida.

Gustawe Herwé — isamaalane.

Kuulus Prantsuse antimilitarist Herwé on ühel koosolekul Parisis ennast awalikult isamaalaseks tunnistanud; tema senised sõbrad wastasid talle selle peale browningipaukudega. Teatawaste istus Herwé senini kauemat aega kinni ja seal üksinduses tulnud temale arusaamine. Oma ümberpöörmise üle teatas ta otsekohese julgusega sõpradele, aga waewalt sai ta esimesed sõnad suust, kui „seltsimees browning" end wahele segas. Paukusid tõlas igalt poolt, klaasid klirisesid, kuulajad tormasid kohkunult wälja, sündis hirmus segadus. Alles kui rahu jälle jalale sai, wõis ääremiste sotsialistide juht wälja öelda, mis ta mõtles. „Minu kõige suurem eksitus, hüüdis ta, „seisis selles, et ma ennast isamaa wastaseks olin lasknud teha. Mina olen oma isamaa Prantsusmaa eest ja wõitlen ainult kapitalistlise ja militaristlise isamaa wastu. Rewolutsioni wõib ainult sõjawäe läbi toime panna; tuleb nekrutite seas propagandat teha, aga mitte neile teenistuse mahajätmist soowitada." Kui Herwéle hüüti „Elagu Saksamaal" siis wastas ta: „Ei, aga elagu Saksa proletariat!"

Kokkupõrkamine Türgi-Bulgaria piiril.

Kokkupõrkamise kohta Türgi-Bulgaria piiril teatatakse järgmist:

Ühel õhtul kutsusid Türgi piiriwahid kolm Bulgaria soldatit eneste juurde, et neile midagi teatada. Kui bulgarlased tagasi hakkasid minema, andsid türklased nende peale tuld; üks bulgarlane sai haawata, ja langes maha, teised peasesid ära. Selsamal ajal hakkasid mitmel kohal türklased bulgarlaste peale tuld andma; bulgarlased laskksid wastu; nende hulgast on paljud surma ja haawata saanud.

Kodumaalt.

g. **Lehtsest.** Juubelipäew. 15. sept. oli Lehtse jaamaülema Nikolai Bestushewi 25-aastane raudteeteenistuse juubelipäew. Hr. Bestushew on wiimasel ajal ka seltskonnategewusest osa wõtnud — ta on Lehtse Wabatahtliku Tuletõrjujateseltsi esimees, on ka muidu oma teenistusekorra armastaja mees, sellepärast oli õnnesoowitust ja annetust rohkeste kokku tulnud.

K. **Hagerist.** Mõis müügil. Nagu kuulda, tahtwat Ohulepa rüütlimõisa (500 dess. ümber suur) omanik, Wiljandi kodanik Elmar Heinrichson (eestlane) nimet. mõisa talurahwa põlluwanaale ära müüa.

y. **Harju-Jaanist.** Kehrast kas röömimine? Minewal nädalal leiti Kehra küla lähedalt maantee äärest metsast nahkse käekoti, mis raudade lähedalt oli noaga puruks lõigatud. Wähe eemal oli wäikene purjuritdest karp, milles harilikult ehteasju hoitakse, paberisse mässitud arbus, hall sinel ja palju paberisse pakitud aia-maastia taimed. Maasikataimete paberil oli sedel peal, millelt weel „Сегаль сыновья" aru saada wõis Käekott oli heast nahast mille järele wõib arwata, et tähendatud asjas mõnelt rikkamalt isikult ära on warastatud wõi rööwitud.

— **Anijalt.** Salawiinamüümine näikse siin mõnel õige hea äri olewat, iseäranis selle pärast, et Kehras asuwas Andewei lubja- ja puutööstuses palju niisugusid töömehi leidub, kes ka wiimase kopika wiina eest wälja annawad. Kehra külas on salawiinamüümine juba wähenenud, sest et siin mõni mees hiljuti wast wiinamüümise pärast kohtus pidi wastust andma. Praegu müüb wiina õige suureste endine kuulus Kehra „tohter", kes omal ajal „pidalitõbegi" seapohladewarte wee ja teliskiwitolmuga ära arstinud ja kelle juures tihti meheleminemata naised käisid abi otsimas. Nüüd wahetati tohtriamet kõrtsmikuameti wastu ümber. Hr. Andewei on palwega wallawalitsuse poole pööranud, et see salawiina urgaste kaotamiseks sammusid astuks.

hs. **Wiljandist.** Lõbumaja kinni. Hiljuti kolis lõbumaja Tartu maantee ääres oewasse majasse korterisse. Kelmiküla elanikud, nagu juba teatatud, andsid maakonnaülemale palwekirja, milles palusid seda maja kinni panna. Ka linna õpetaja andis oma ja teiste nimel palwekirja maakonnaülemale; milles kaunis mõjuwad põhjused ette toodi, ja lõbumaja kinnipanemist nõuti. Linnaarst S. ja linnaülewaataja kui lõbumaja järele walwajad, kinnitasid, et lõbumaja awamiseks uues kohas wõib luba anda ja et see terwishoidlisest küljest seaduses ettenähtud nõudeid täidab. Asja otsustamiseks kutsuti komisjon kokku, millest maakonnaülem, kreisiarst, sõjawäeülem ja 1. jaoskonna noorem abiline osa wõtsid. Mõnetunnilise arutamise järele otsustati lõbumajale mitte luba anda selles majas asuda ja teda seal wiibimata kinni panna.

Soomemaalt.

Lagerkrantz Peterburi wangimajasse wiidud.

14. sept. ilmus politseimeister Pekonen Wiiburi wangimajasse ja teatas wangimajaülemale, et Peterburi ringkonnakohtu ja Wiiburi kuberneri von Faleri otsuse järele Wiiburi linnaamemik Lagerkrantz Peterburisse tuleb saata.

Nagu teada, wõeti Lagerkrantz kohtu-uurija käsul kinni, sest et ta seletust ei andnud, mispärast Wiiburi linnawalitsus wenelasele Sapetowile luba ei andnud kauplust awada. Siiamaani peeti Lagerkrantzi Wiiburi wangimajas kinni. Juba waremalt taheti teda Peterburisse wiia, kuid arstid tunnistasid teda haigeks. Lagerkrantzi oli hulk rahwast waksalisse saatma tulnud. Kell 1/25 astus Lagerkrantz rahwa hüüete all II klassi wagunisse. Peterburisse saatsid teda kolm politseinikku. Lagerkrantz asetati Peterburis eeluurimise wangimajasse.

Lätimaalt.

Leedulased Riias.

Leedulaste arw Riias on joonelisel kaswamisel. Iseäranis paistab see linna algkoolides silma. Kui möödaläinud aastal weel algkoolides iga kümne wenelase kohta kaks leedulast tuli, on lugu tänawu juba ümberpöördud. Selle kõrwal paistab leedulaste püüe oma laste ka kesk ja ülikooli haridust anda silma. Riias on leedulastes uus rahwusline jõud tõusmas, millega teised rehkendama peawad hakkama.

Kaugemalt riigist.

Kaheksa aasta järele.

Podolia kubermangus Golowanewski alewis elas kaheksa aasta eest keegi Sorjonenko oma noore naisega ja kahe wäikese tütrega. Mees oli suur joodik ja sellel põhjusel olid abielupaari wahel tülid alalised. Seal kaewas mees ükskord aidas sügawa augu maa sisse, ja öösel, kui lapsed magasid, mässis mees naisele teki ümber pea ja wiis ta aita, kus ta naise elawalt auku ajas. Naise kisendamist ei kuulnud peale wiieaastase tütre mitte keegi. Naabritele kõneles mees, et naine ta maha jätnud ja Amerikasse läinud. Warsti asus ta ise lastega teise kohta elama, kuna ta juurde ka keegi naisterahwas kaaselanikuks tuli.

Nõnda läks 8 aastat mööda. Kord kõneles Sorjanenko oma kaaselanikule saladuse südame pealt ära. Neil päewil läinud mees oma kaaselanikuga tülli, peksnud wiimast ja see kõnelenud politseile kuuldud jutu edasi. Aidast leitud tõepoolest maa seest luukere, mis sinna 8 aasta eest maetud. Tütar kõnelenud nüüd ka, et ta ema appihüüdmist kuulnud, aga hirmu pärast ei olla ta julgenud seda kõneleda. Ta tahtnud sellest alles siis jutustada, kui ta mehele oleks läinud.

Hariduseseltsi kinnipanek.

Kiiewi kubermangu seltsiasjade komisjon tegi otsuseks Hariduseseltsi, mille ülesandeks on rahwa hulgas haridust laiali laotada. kinni panna.

See selts asutati 1907. aastal, jutustab „Kiiewsk. Mõsl" ja tal on wiis jaoskonda, ja nimelt: Tsernigowis, Tsherkessis, Umanis, Smelis ja Bogoslawis. Selts pani kogu rea ettelugemisi Kiiewis ja ümbruses toime. 1911. aasta suwel peeti 27 ettelugemist, millel 6 720 kuulajat oli, kelle hulgast 5187 töölised. Sügisel peeti 25 ettelugemist, millest 5620 kuulajat osa wõtsid. Seltsil on üleüldse 600 liiget. Seltsi kinnipanekut põhjendatakse sellega, et selts oma tegewuses politikat taga ajaba, ja nimelt Tolstoi 80-aastase juubelipäewal tehtud otsuseks, seltsi kulul 50 rubla eest Tolstoi kirjatöösid, mis surmanuhtluse wastu kirjutatud, osta ja laiali laotada. Tolstoi surma päewal tehtud otsuseks Tjertkowile kaastundmuse telegramm saata. Peale selle otsustanud seltsi eestseisus Tshernigowi kuberneri peale riigiwolikogus opotsionilise fakisi kaudu kaebtust tõsta, et see seltsi asemikku ei kinnitanud. Ka awaldatud seltsi poolt nendele Kiiewi politehnikumi professoritele kaastundmust, keda ametist lahti lasti. Lahtilastud professorid olid ka ennemalt seltsis ettelugemisi pidanud. Need olid siis ka süüdi, millepärast selts kinni pandigi, olgugi et seltsi esimees, professor Sawitnewitsh oma poolt püüdis kubermangu seltsiasjade komisjoni koosolekul rahuloldawaid seletusi anda.

Wangimaja ülem.

Bakus oli endine keskwangimaja ülem Waliew, selle abiline ja kaks ülewaatajat kohtu all. Neid süüdistati altkäemaksu wõtmises, wäljapressimises ja wangide peksmises.

Kohtus kõnelesid tunnistajad otse kohutawaid lugusid wangimajas walitsewa korra üle. Nende wangide käsi, kes jõukad olnud, käinud wäga hästi. Paremad wangikojakambrid kutsutud mitmesuguste laialt tuntud wõerastemajade nimedega. Need antud siis ka jõukatele wangidele rendi peale. Need wangid elanud wangikojas ka wäga ilusaste. „Wõerastemajades" pandud joogipidusid toime, kuhu wäljast poolt awalikka naisterahwaid osawõtma kutsutud. Waliew ei jäänud aga sellega rahule ja ta teinud oma juures joogipidusi, millest rikkad wangid osa wõtnud. Kes mehele suureste maksis, selle laskmud ta oma wõimuga wangist wabaks. Keegi ajalehetoimetaja teab tõendada, et Waliew 11 kuu jooksul wangide käest 55.000 rubla wälja pigistanud. Hoopis teisiti käinud aga waeste wangide käsi. Kudas wangikoja ülemus ennast nende wastu üles pidanud, tunnistasid kõige paremine — wangide suust wälja löödud hambad, mis kohtusse näha toodi.

Kohus mõistis mehe 5 aastaks wangiroodu, kummagi ülewaataja kuuks ajaks aresti ja abilisele noomituse.

Peterburist.

Kiriku arwustik.

Sisemiste asjade ministeriumi aruande järele on 1911. aastal Wene riigis luteriusulist sündinud 102.500, nendest 52.471 poisslast ja 50.029 tütarlast. Kaksikuid oli 850, kolmikuid 5. Surnultsündinuid oli 2181 (eelmisel aastal 2207) ja wäljaspool abielu sündinuid 4066 (eelmisel aastal 4068). Abielusse on 1911. a. Wene riigis Luteri usus 24.357 paari astunud (597 paari wähem kui eelmisel aastal). Konsistoriumi ringkondadest tuleb kõige rohkem abielusse astumist Liiwimaa peale (7167), kõige wähem Eestimaal (2863). Aruandeaastal tõusis surnute hulk 68 136 peale, nendest 35.501 meestesoo ja 32.635 naistesoo. Eelmisel aastal oli surijate hulk 72.041 inimest. Õnnetutsurma said 1495, eelmisel aastal 1456. Kõige rohkem õnnetuid surmajuhtumisi tuli Liiwimaa konsistoriumi ringkonnas ette, 413. Peterburis 350, Moskwas 121, Eestimaal 248, Kuramaal 363. Suur on ka enesetapjate hulk, nimelt 195. Sellest langeb Liiwimaa konsistoriumi ringkonna peale üksinda 81. Üle 80 aasta elasid wanaks Peterburi ringkonnas 266 meest ja 359 naisterahwast, Moskwa ringkonnas, Kaukasias ja kogu Siberis 120 meesterahwast ja 146 naisterahwast. Siin juures olgu tähendatud, et just Baltimaal pikk iga sagedane nähtus on.

Suur walerahawabrik. Mõni kuu tagasi sai Wene salapolitsei Prantsusmaal olewale suurele waleraha wabrikule jälgile. Selles wabrikus walmistati peaasjalikult Wene paberiraha. Ugtlasi sai politsei ka teada, et Rostowis Doni ääres niisamasugune wabrik on. Nüüd on wiimases kohas läbiotsimine ette wõetud ja mitmed isikud ka kinni wõetud.

Toiduainete kallisuse wastu wõitlemine. Tööstuse- ja kaubandusministerium on kawatsenud mitmesugusid abinõusid tarwitusele wõtta, kudas wõidaks toiduainete hinna kiire tõusmise wastu wõidelda. Siiamaale ei olla linnaamet selles asjas mingisugusid sammusid astunud, sest et linnaamet liha-, wilja- jne. kuningate mõju all seisab.

Kõige pealt tahetakse lihahindasid alandada. Selles asjas algas kaubanduse- ja tööstuseminister põllutööpeawalitsusega ja sisemiste asjade ministeriumi juures olewa kohaliku majapidamise peawalitsusega läbirääkimist. Otsustati ametkondade waheline komisjon asutada, millest tööstuse ja kaubandusministeriumi, teede ministeriumi, tarif-komitee ja mitme teise walitsuse asutuse asemikud osa wõtawad. Lihahinna suure tõusmise põhjuseks peetakse kõige pealt seda, et linna tapamajade juures mingisugusid külmi alalhoidmise ruumisid ei ole. Edasi ei ole linnal ka mitte oma lihapoodisid, kust wõiks tarwitajatele wäiksel wiisil liha müüa, kuna Peterburil kaugema riigisadega lihamuretsemises mingit ühendust ei ole. Ametkondade waheline komisjon töötab kaubanduse- ja tööstuseministri ülewaatuse all. Komisjoni otsused tahetawat ueks aastaks maksmusele wiia.

Numbritekuningas. Peterburis astub praegu huwitaw mees üles, keda numbrite kuningaks kutsutakse. Ta nimi on Arrago, Wenemaalt pärit, umbes 30-aastane, wäheldase kaswuga mees. Kudas ta numbrite ridasi suudab meeles pidada, see on tõeste imestuse wääriline. Paberi wõi tahwli peale kirjutatakse rida wiie wõi kuue kohalisi arwusid neid kästakse üksteisega kas kokku arwata wõi kaswatada. Mees heidab pilgu arwude peale ja kohe on on tal otsus käes. Ta suudab arwusid peast nähtawaste palju kiiremine kaswatada, kui igapäewane inimene paberi peal jõuab teha. Nõnda anti mehele 91.058.796 kaswatada 72 003.421 ja wiie minuti järele andis ta wastuse 6,556.544 824.141.116. Selle arwu kaswatamiseks kulub terasel inimesel juba kümmekond minutit ära. Niisugusid kaswatusi teeb ta nagu mängides ja selle juures on ta otsused alati õiged. Arragol on praegu terwes ilmas üksainuke wastane, kes pea niisama kiirelt wõib numbrid kokku arwata ja summasid üksteisega kaswatada. Peale selle on Arrago mälu ka sellepoolest huwitust ärataw, et ta ka mitme aasta tagant päewade kohta wõib ütelda, missugusel kuupäewal üksli päew oli.

Nõupidamised merekoolide uuendamise asjus algasid neil päewil kaubanduse- ja tööstuseministeriumis.

Weel mereministeriumi tellimistest.

pt. Nüüd, kus uued sõjalaewad ehitusele tulewad, on mereministerium ka selle peale mõtlema hakanud, kudas otstarbekohasid suurtükka muretseda. Üle 12-tolliliste suurtükkide ei ole seni ühelgi Wene sõjalaewal olnud, ega ole niisugusid ka Wenemaal weel walmistatud. Uute ristlejate jaoks kawatsetakse aga 14-tollilisi suurtükka walmistada lasta. Niisuuri suurtükka ei ole wiimase ajani ka kõige suurematel Inglise ja Saksa sõjalaewadel olnud. Alles hiljuti hakkasid wäljamaa riigid oma laewade peale 14-tollilisi suurtükka üles seadma.

Arusaadaw, et kui juba wäljamaa wabrikutele 14-tolliliste suurtükkide walmistamine uudiseks on, siis seda enam on asi Wene wabrikutele hoopis uus ja tundmata. Ei ole sellepärast imeks panna, kui ajalehtedes ja isegi mereministeriumi ringkondades jutud ringi käiwad, et mereministerium tellimised suurtükkide peale wäljamaa wabrikutele annab. Iseäranis palju räägitakse Inglise ärist „Vikkers" ja Prantsuse omast „Crésaut", kelle kätte suurem osa tellimistest antawat.

„Birshew. Wedom." teab aga tõendada, et mereministerium tellimised siiski Wene wabrikutele andwat. Üleüldse olla lugu suurtükkide walmistamisega järgmine:

Suurem osa rasketest suurtükkidest, mis uute soomusristlejate jaoks määratud, walmistab Obuhowi kroonu-wabrik. Tellimine olla mereministeriumi pool ära antud ja wabrikus sellekohased ettewalmistusetööd alganud. Wabriku poolt olla proowisuurtükid juba walmis tehtud ja katsed nendega õnnestanud hästi.

Obuhowi wabrik ei suuda aga üksi kõiki suurtükka tähtajaks walmis teha, sellepärast tuleb osa tellimistest erawabrikute kätte anda. Mõned wabrikud ongi selles mõttes mereministeriumile ettepanekuid teinud. Nii, näituseks, pakub Putilowi wabrik mereministeriumile oma abi, kuid ainult sel tingimisel, et talle teatud arw suurtükka walmistada antakse. Samasuguse ettepanekuga on ka üks Permi ja Harkowi suurtükiwabrik mereministeriumi poole pööranud.

Nende ettepanekute kohta ei ole mereministerium weel kindlat seisukohta wõtnud, sest enne tahetakse otsusele jõuda, kui suure osa tellimistest Obuhowi kroonuwabrik täita suudab, ja siis alles tehtakse ülejäädawa arwu suurtükkide walmistamise peale kaup mõne erawabrikuga kindlaks.

Jutt, nagu oleks otsuseks tehtud suurtükkide walmistamist „Crésaut" äri kätte anda, põhjeneb järgmise asjaloo peal:

Kogu Wene kapitalistisid awaldanud soowi Permi kroonu suurtükiwabrikut rendile wõtta, et seda siis uute suurtükkide walmistamiseks sisse seada ja tellimist oma peale wõtta. Et aga Wenemaal niisugusid spetsialistid ei ole, kes raskete suurtükide walmistamisega toime saaksid, siis kawatsetud neid spetsialistisid wäljamaalt „Crésaut" äri kaudu kutsuda. Sel moel oleksid uued suurtükid ikkagi Wenemaal, Wene tööliste poolt ja Wene materjalist walmistatud, ainult wäljamaa insheneride juhatusel. Permi wabriku rendileandmise küsimus olnud kaubanduse- ja tööstuseministeriumis kõne all ja seal laidetud see plaan maha.

Nõndawiisi olewat kindel et uute suurtükkide walmistamise juures ei „Vikkers" ega „Crésaut" mingit osa ei edenda.

Ühistegewus.

Wlw. **Ühisuse põhjuskirja laiendamine.** Nende päewade sees jõudis Laiksaare kaubat.-ühisuse „Edu" põhjuskiri, milles liikme osamaksu wastutus kümnekordseks tõsteti, kuberneri käest kinnitatult tagasi. See põhjuskirja muutmine toob ühisusele uut jõudu juurde ja wabamat tegewusewõimalust. Seniajani ulatas osamaksude summa ainult 500 rublani, mispärast põhjuskirja järele ka üle 500 rbl. wõlgasid teha ei lubatud. Muidugi mõista, et 1000 rublaga kauplemine wõimata on, kui wähegi tahetakse rahwa kaubanõudmisi silmas pidada, kuna aga nüüd 10-kordse wastutuse peale kuni 5000 rublani wõib laenu teha. See põhjuskirja muutmine sünnitas omal ajal küllalt ka kõmu ja õerumist. Meie erakaupmehed, kes pahase pilguga oma noore ametiwenna peale waatawad ja talle alati kiwa ja känd teele ette weeretawad, ässitasid ühe osa ühisuse liikmeid üles, kes kõwaste 10-kordse wastutuse wastu seisid ja ähwardasid selle maksmapanemise ajast ühisusest wälja astuda. Aga enamus ei andnud järele, waid jäi oma põhjusmõttele truuks. Nüüd, kus muudetud põhjuskiri juba kinnitatud, ei ole keegi liikmetest ühisusest wälja astunud, kuna aga uusi liikmeid weel juurdegi on tulnud. Pühap. 2. sept. otsustati peakoosolekul eraisikutele wõlad wälja maksta ja ka mitte enam weksliite peale kaupa osta, sest et need wõlad ühisuse tegewust kitsendawad, waid arwati ainult hoiu-laenu-ühisustest laenu teha, sest nimetatud ühisustega asja ajamine on palju kindlam, mis oma kohalt ka edukalt kaupluse tegewuse peale saab mõjuma. Peale selle jagas ühisuse esimees, preester K. Saarmann liikmetele kolmeaastase ühisuse esimeste 6 kuu tegewuse aruanded kätte, mida silmitsedes selgus, et ühisus iga aastaga rohkem ja rohkem kaupasid läbi müüb, selle peale waatamata, et tal aineliselt paljugi kannatada tuli.

wlw. **Rehepeksu-ühisuke** asutasid Laiksaare Kiusumetsa küla mehed enesele tänawu suwel 10 talu peale. 4 hobuse jõuline peksumasin on juba pärale jõudnud ja ka oma tegewuse awanud.

Seltsielu.

* Tallinna E. Majaperemeesteseltsi koosolekul kõneles hr. A. Birk pühapäewal riigiwolikogu walimistest. On wiisiks saanud kolmanda riigiwolikogu tegewuse peale käega heita, sest et sellest laiematele rahwahulkadele wäga pisut kasu on. Ka kõneleja ei hinnanud seda tegewust kuigi kõrgelt, arwas aga siiski, et see weel ükskõiksust ja leigust, mis neljanda wolikogu walimiste kohta näib mõjule kippuwat, ei õigusta. Sest kuigi lahkunud wolikogu rahwa ja walijate enamuse huwide kaitsmises kaugeltki oma ülesande kõrgusel ei seisnud, on ta siiski ometi midagi ära teinud, muu seas ka linnade kasuks. Wenemaa linnade seisukord on wäljamaaga wõrreldes õige wileis. Enamas jaos puudub kanalisatsion, elekter jne. Ja, mis peaasi, puudub raha, ilma milleta ka linnawalitsused oma ülesannete täitmiseks rattaid käima panna ei saa; puudusid wähegi lahedad wõimalused laenutegemiseks. Seda puudust parandas kolmas wolikogu natuke sellega, et ta seaduse wastu wõttis, mille järele iseäraline walitsuse toetusekassa asutatakse, kust semstwod ja linnad kuni 2-miljonilisi laenusid wõiwad saada. Laenusaamise tingimised on endisega wõrreldes kergenenud. Teine linnade kohta wäga tähtjas seadus, mis kolmas wolikogu wastu wõttis, on see, mis linnapankade tegewuse kohta käib. Edasi seadused politsei ülewalpidamiseks antawate abirahade ja linnaaptekide awamise kohta, linnade wabastamine wangimajade ülewalpidamise orjusest jne. Seda kõike on küll wähe, siiski ikkagi enam kui mitte midagi. Ja peälegi peab just see wähesus walijaid suuremale elawusele kihutama, sest mitte hoolimatuse ja ükskõiksusega ei saa lugu parandada.

Järgnewatel läbirääkimistel awaldati soowi, et selts asja tähtsust silmas pidades enne walimist weel kord kokku tuleks ja ka muudu sagedamine koos käiks ja elawamat tegewust awaldaks.

Tööliste elu.

Tallinna kingsepatööliste nõudmised.

Mitmes töökojas on kingsepatöölised üleüldised nõudmised ette pannud, mille peale nad 24. septembriks lõpulikku wastust nõuawad. Oma nõudmisi palga kõrgendamise asjus põhjendawad nad sellega, et tarbeainete hinnad sedawõrt kõrged olewat, et otse wõimata on praeguse wiletsa palgaga ära elada. Ka üks osa peremehi olewat seda õigeks tunnistanud ja tööpalka kõrgendada lubanud. Kingsepatööliste nõudmised on järgmised:

Tööpalga üleüldine tõstmine 20 prots. wõrra. Turule töötajate palga kõrgenduse juures tuleb praegust keskmist palgamäära eesmärgiks wõtta.

Iga töölisele peab palga arweraamat tööandja *poolt antama ja see peab töölise käes olema.*

Tööpalga peab tööandja iga laupäewal mitte hiljem kui kell 5 õhtul wälja maksma.

Tellitud töö eest tuleb 20 prots. paari pealt rohkem maksta.

Pealsed peawad täielikult walmis tehtult töölistele kätte antama. Töötuba peab hom. kella 7 kuni õhtu kella 7 lahti olema. Töötoas peab täielik hinnakiri wälja paudama. Töötuba tuleb korralikult walgustada. Igal töölisel peab töötamiseks lahe ruum olema. Töötoas peab tarwilik õhupuhastus olema. Töötuba tuleb tööliste äraolekul iga päew pühkida. Tööandja poolt peab töötoas joogi- ja pesemisriistad olema, niisama ka iga kolme mehe kohta nädalas üks puhas käterätik. Kõik töö juures tarwis minew materjal peab tööandja poolt olema, näituseks klaaspaber, stearin, harjased jne. Õpipoissa ei tohi kõrwalisi töösid tegema sundida. Õpipoiste tööpäew ei tohi seaduses määratud ajast pikem olla. Õpipoissa ei tohi sundida töötoas magama.

Meie tõime kõik need nõudmised sellepärast ette, et näidata, kui loomulikud, pisikesed ja igapäewased need nõudmised on.

Ametiühisuste pank.

Hiljuti ärapeetud Inglismaa tööliste ametiühisuste kongressil oli ametiühisuste panga küsimus arutamise all. Panga põhjuskapitaliks oleks ametiühisuste tagawara kapital, mis praegu 175 miljoni frangini ulatab. Panga tegewus korraldatakse samasuguselt, nagu kõik teisedki Inglismaa pangad. Ainult selle wahega, et klientideks on ametiühisuste liikmed, kelle wahel ka panga kasu ära jaotatakse.

Panga tähtsamaks ülesandeks on tööliste streigi ajal abiandmine.

Riigiwolikogu walimised.

Waldade wolinikkudeks on walitud.

Harjumaal:

Raasikul: wallakohtu eesistuja **Hans Hallik** ja kohtu liige **Johannes Kurberg.**
Harkus: **Kristjan Otsmann** ja end. wallawanem **Aleksander Lentsmann.**
Jõelehtmes: **Theodor Erdmann** — linnakooli lõpetanud, ja **Johannes Birkenberg** — kreiskooli haridusega.
Aleksandris: **Johann Orras** — linnakooli har., end. kooliõp., III riigiwolikogu walimistel kubermangu walijamees, ja **Johann Pluss.**
Nikolais: **August Bello** — end. wallawanem ja **Jüri Muru.**
Peningil: **Fr. Kasemägi** — kihelk. kooli harid. ja **Kaarel Kangur.**

Läänemaal:

Weltsas: **Karl Bergson** ja **Aadu Narmann.**
Haimres: **Schönberg** ja kooliõpet **M. Preimann.**

Harjumaal:

Wardis ja **Wladimiris** on walimised pidamata jäänud.

Läänemaal:

Emastes, Welisel ja **Märjamaal** on walimised pidamata jäänud.

Järwamaal:

Liigwallas: **Püss** ja **Ellert.**
Wõhmutas: **Tammjärw** ja **Aumann** — on ka endistel kordadel kreisiwalimistel käinud.
Mäos: wallakirjutaja **Aleksander Wahter** ja wallawanem **Sagar.** Nende wolinikkude kohta kirjutab „Päewaleht" järgmist:

Mõlemad on alama järgu hariduse osalised. Walimisel pole nendele mingisugusid juhtnöörisid üles seatud, mille järele nad toimetama peaksid. Arusaajamad walijad kaebasid, et suurem osa isikuteist, kes walimistele ilmunud, ajalehti ei lugewat ja sellepärast walimisteist üleüldse midagi ei teadwat. Nagu ustawalt poolt kuuldub, olewat Wahter'il nõu riigiwolikogusse peaseda. Mõisnikkude poolt olewat tal selleks toetust loota. Seltskondlisest elust on Aleksander Wahter ka osa wõtta katsunud, kuid sellel põllul on tema tegewus seltskonnale rohkem kahju kui kasu toonud. Omal ajal, kui Aleksander Wahter Paide Põllumeesteseltsi esimees oli, hakkas selts tagurpidi minema ja ähwardas juba hingusele minna. Wiimaks astusti Wahter ametist tagasi, tähendades, et ta nõus on ennast uueste tagasi walida laskma, kui selts teda usaldab. Walimistel kukkus ta aga läbi ja on sest saadik seltsist täieste eemale jäänud. Ka Mäo ühispiimatalituse asutamisest wõttis Aleksander Wahter osa, kus ta selleks kihutusetööd tegi, et nimetatud ühisus Mäo walda, mitte aga Paide ei saaks awatud. Ka seegi kihutusetöö ei õnnestanud temal. Nüüd hoiab ta ennast ka nimetatud ühisusest täieste eemale. Nii näeme, et selle mehe tegewust ainult isiklised huwid juhiwad, kuna rahwasaadik nendest ennast juhtida ei tohiks lasta. Ka kõneandi ei ole Aleksander Wahteril sugugi. Kreisiwalijad peaksid seda silmas pidama.

Wirumaal:

Paasweres: **T. Altermann** — end. kooliõpetaja, kihelkonnakooli haridusega, ja **R. Peets** — linnakooli harid.
Awandused: wallakirjut. **G. Apfelbaum,** linnakooli haridusega, ja **W. Steinberg** — kihelk.-kooli har.
Aaspere: wallakohtu eesistuja **Aleksander Luik** ja abitalitaja **Juhan Allesberg** — mõlemad eduerakondlased.
Padas: **Karl Liima** — kihel.-kooli haridusega, ja **Nigulas Argus** — end. kooliõpet., kihelk.-kooli har.
Mäetaga: **Tiits Kiiwer** — kihelk. kooli harid., ja **Rudolf Pärnik** — end. kooliõpet.
Saksis: **Hans Tekki** ja **Hans Niinberg.**
Undlas: **Juhan Stein** — kihelk. kooli har., ja **Gustaw Hopfeldt** — min. kooli harid.
Kaarlis on walimised pidamata jäänud.
Rakweres: **Jul. Nõmtak** — end. wallakirjutaja, ja **Karl Tammik.**
Kirnal: **Anton Randmets** ja **Kaarel Jõesuu** — mõlemad kreiskooli harid.

Tartumaal:

Aakres: **Nikolai Maim** — 28 a. w., õigusteadlane, eduerakonna kandidat, ja **Mihkel Ritson.**
Kuikatsis: **Gustaw Kakk** ja **Leopold Pabastel.**

„Postimehe" teated:

Kambjas: **Karl Anja** ja **Mart Illus.**
Keenis: **Johann Nirk** ja **Arwed Pillau,**
Luunjas: kooliõp. **M. Teder** ja **Karl Liiw.**
Ropkas: **J. Tõnisson** ja **P. Kase.**
Raadil: Walimistel astusid kaks wastaspoolt wälja: Raamoti poolehoidjad ja eduerakonna mõtteosalised.

Heali said **Hunt** — 68, **Raamot** — 67, **Pääsuke** — 48 ja **Raag** — 38. Walijaid oli 91 koos.
Tähkweres: **Püttsepp** ja **Wäärsi.**
Worbuses: **G. Matto** ja **Aug. Soome.**
Wana-Kuustes: kirj. **Karneol** ja tal.-suom. **Ottas.**
Kawildas: **Joosep Juubas** ja **Gustaw Normann.**
Kuremaal: **R. Steinmann** ja **Karl Saar.**
Jõgewal: **Karl Tootsas** ja **Gustaw Dunap.**
Lainusel: kooliõp. **Hans Asper** ja köster **J. Riomar.**
Roela walla mehed ei ilmunud seadusliku arwul walimisele.
Wana-Pranglis: **P. Fuchs** ja **G. Pala.**
Elistweres: **Ansip** ja **M. Ponna.**
Rõngus: **Uik** ja **Roosenfeldt.**
Kirepis: **Arnold Grünfeldt** **Kr. Grünfeldt.**
Ubernas: **J. Eisenschmidt** ja wallaw. **Mikk.**
Nõos: **Jürmann** ja **Wuht.**
Krüüdneris — wallaw. **P. Jurs** ja **K. Karu.**

Wõrumaal:

Karulas: karjamõisa rentnik **Karl Mikkal** — linnakooli haridusega, eduerakondlane, ja **Jaan Peterson** — alalhoidlane.

„Postimehe" teated:

Wastseliinas: **Karl Masik** ja **Peeter Sarnit.**
Laanemetsas: **Ado Täht** ja **Hendrik Saar.**
Tahewal: **Julius Pähn** ja **Jaan Kõiwomägi.**
Nursis: **Joakim Eggel** ja **Jaan Grünberg.**

Pärnumaal:

Patis: wallawanem **Juhan Ahrents** ja **Loorents Leesment.**
Wana-Wändras: **E. Riepulk** ja **G. Tõnismann.**
Kaismal: **Justin Martinson** — linnakooli haridusega, end. wallakirjutaja, ja **Mihkel Adamson** — kihelk.-kooli haridusega.
Uue-Wändras: **Tõnis Wechterstein** ja **Karl Bender** — mõlemad kihelk.-kooli haridusega ja eduerakonna poolehoidiad.
Koongas: **Adolf Korris** — linnakooli haridusega, ja **Jüri Luks.**
Abjas, Woltwetis ja **Wõllas** on walimised pidamata jäänud.

(„Pärnu Post." teated:)

Audrus: **Hendrik Käär** ja **Peeter Jaagu.**
Reius: **Jakob Mätik** ja **Juhan Kull.**
Wana-Karistes: **Hans Maasing** ja **Hendrik Noop.**
Jööpres: **Mihkel Martinson** ja **Juhan Luur.**
Uulus: wallawanem **Jüri Jsand** ja **Andres Stigor.**
Toris: Kihelkonna kooliõp. **M. Ollino** ja wallawanem **Nuut.**
Kärus: **Jaan Jaason** ja **Mart Eheland.**

Wiljandimaal:

„Wilj. Teataja" teated:
Wiljandis A. Karrikoff ja J. Lohk;
Wiiratsis P. Waldt ja T. Kusar;
Päris W. Õunp ja J. Särem;
Pärstis Dr. T. Soosaar ja J. Kiis;
Wana-Wõidus H. Raska ja A. Orik;
Uusnas H. Niggol (eduerak.) ja J. Koppel (eduerak.)
Wana-Tänasilmas A. Kimmel (eduerak.) ja J. Sild.
Holstres A. Rekandt ja Joh. Loorits.
Suure-Kõpus A. Loorits (eduerakonna kandidat) ja Koff.
Karulas J. Kolk ja J. Auksmann.
Kuristal Ado Laisaar ja Karl Pedriks.
Puiatus Jüri Laksberg ja Karl Anderson;
Kõos endised kooliõpetajad **J. Kärsten** ja **G. Sihw.**
Koortülas K. Treu ja K. Tiiwel.

Tööliste wolinikkudeks

peale eelmises numbris nimetatud isikute on weel walitud:

Mayeri keemiawabrikus — **Peeter Londo,** lukusepp.
Kroonu portu töökodades — **A. Reisberg,** endine masinist, tehnikakooli haridusega.
Balti puuwillawabrikus — **A. Stroganow.**
Grünwaldi nahawabrikus — **J. Käit.**
Malmiwalamise wabrikus Kadaka tee ääres **A. Mutter,** waraja.
Narwa Krenholmi wabrikus — **Raamat, W. Sammel** ja **M. Danilow.**
Narwa kalewiwabrikus — **P. Matwejew,** kangur.
Narwa linawabrikus — **A. Arm,** „Kiire" toimetaja.
Kohila paberiwabrikus — **H. Paukama.**
Kaddoka lubjawabrikus Ratles — **H. Madbison,** wanem tööline.
Sindi kalewiwabrikus — **M. Loorensberg,** lihttööline.
Sindi telliskiwiwabrikus — **T. Janson.**
„Waldhofi" wabrikus — **W. Born,** sepp.
U. Pohrti wabrikus Wiljandis — **E. Sage.**
„Postimehe" trükikojas — **W. Rätsep.**
Mathieseni trükikojas Tartus — **A. Weiber.**
Tartu telefoniwabrikus — **J. Toom.**
F. Faure wabrikus Tartus — **M. Melsas.**
„Tivoli" õllewabrikus Tartus — **J. Grossberg.**
Mohri mööbliwabrikus Tartus — **Reismann.**
Bandelieri mööbliwabrikus Tartus — **R. Kama.**

Waldade walimiste wastu protesti tõstetud.

b. Kreisi walimisteasjade komisjoni poolt on mitme walla wolimeeste walimise wastu protesti tõstetud, sest et nende walimiste puhul tarwilikku arwu walijaid koos ei olnud. Teiste seas tahetakse ka Ambla walimist, kus August Lubi läbi läks, tühjaks tunnistada.

Wene walijate koosolek.

Pühapäewal 23. septembril on Wene seltsi majas Tallinna I kuuria Wene walijate koosolek.

Auru-jahuweski
sisseseab (weski, aurumasin ja aurukatel) on nüüd kohe **odawa hinna** eest ära müüa. Teatust saab: гор. Нарва, Ревельскій проспектъ № 8 А. Раха.

Päewauudised.

* **Senati seletus majade-ehitamise asjus.** Bauske linnas Kuramaal tarwitasid kaks majaperemeest, Pantolon ja Blühm, juba pikemat aega ühte piiriäärset maariba. Mõni aeg tagasi ehitas Pantolon sinna maatüki peale oma maja seina. Peale selle, kui sein walmis sai, hakkas naaber nõudma, et P. oma maja seina maha kisuks, millega wiimane muidugi nõus ei olnud. Asi läks rahukohtusse, kus nõudmine tagasi lükati. Blühm ei olnud selle otsusega rahul, waid kaebas rahukogusse edasi, kes nõudmise õigeks tunnistas. Nüüd läks asi senatisse. Senat lükkas rahukogu otsuse ümber ja seletas, et Baltimaa eraseaduse kolmanda jao § 995 põhjal niisugused nõudmised enne tulewad ära anda, kui maja ehitamine waieluse all olewa maatüki peal ette on wõetud.

Kirikliste talituste pealt wõetaw maks tahetakse õigeusulistele ära kaotada. Sinodi poolt on ministrite-nõukogusse eelnõu ära antud, mille järele linna ja küla waimulikkude palkasid esialgul 600.000 rbl. wõrra tõsta kawatsetakse. See raha on 10.000 waesema koguduse jaoks määratud. Ühes sellega kawatseb sinod ka igasuguste kirikliste talituste, nagu ristimise-laulatuse, matmise jne. pealt wõetawat maksu ära kaotada, mis ainult siis wõimalik olla, kui preestrile 1200 r., köstrile 800 r. ja salmilauljatele 400 r. aasta palka määratakse. Wiimase eelnõu läbiwiimiseks nõuab sinod iga aasta 25 miljoni rubla.

Saksa tütarlaste keskkool Wiljandis. Saksa lehed toowad teate, et Wiljandis olew esimese järgu Saksa õpekeelega tütarlastekool nüüd ministeriumi poolt kinnitatud on. Põhjuskirja järele on nimetatud koolil peale ettewalmistuseklasside 7 peaklassi ja wiimases klassis õpilaste ettewalmistamine kodukooliõpetajanna eksamiks. Tähendatud kooli kinnitust silmas pidades wõiks nüüd ka neil, kes Tallinnas Eesti õpekeelega tütarlaste keskkooli käima panna kawatsewad, kindel lootus olla, et ajutataw kool tarwiliku kinnituse leiab.

Õigeusu rahwakoolid Baltimaal. Baltimaa õigeusu rahwakoolides käis 1911. a. 18.620 last, 11.121 poissi ja 7499 tüdrukut. Nendest olid 13.847 õigeusulist, 4157 luteriusulist, 429 katoliklast, 100 wanausulist, 72 juuti, 13 baptisti ja 2 adwentisti. Liiwimaa koolides käis 8264 poissi ja 5805 tüdrukut, Kuramaa koolides 1557 poissi ja 840 tüdrukut ja Eestimaa koolides 1300 poissi ja 854 tüdrukut. Õigeusu koolieakisi lapsi, kes koolis ei käinud, oli 1558.

Viva **Makiuta puid lubatud.** Balti kubermangude kroonumaade peawalitsuse eeskirja järele on Karrise kroonumetsa jaoskonnast wiie aasta jooksul maksuta puid lubatud: Kilingi walla Lawi koolile 7 kubiksülda iga aasta ja Kilingi-Nõmme kroonu algkoolile 6 kubiksülda iga aasta. Puud saawad walla kulul saetud ja kohale weetud. Koha, kust puid wõib teha, juhatab kohalik metsaherra kätte.

Riiginõukogu liikmeks Kuramaal. Kuramaa suurmaaomanikkude poolt on riiginõukogu liikmeks **krahw P. P. von der Pahlen** walitud.

Jahu asemel arsenikut. Dwinskist teatatakse järgmisest juhtumisest: Rätsepa Huchmanni naine oli hiljuti poest soola ja ühtlasi wärwikaupluses arsenikut rottide kihwtitamiseks ostnud. Söögi walmistamise juures wahetas ta kogemata patid ära ja pani supile jahude asemele arsenikut sisse. Terwe perekond, 7 isikut, jäid kihwtist haigeks. Üks poeg on juba surnud, teiste seisukord on kardetaw.

Mis ugusel juhtumisel elukindlustuseselts rahu ei maksa. Peterburi ringkonnakohtus oli hiljuti würst Sultan-Nasandshijewi tütarde nõudmine kindlustuseseltsi „New-Yorgi" wastu harutada. Tähendatud würsti tappis mõne aasta eest tema enese poeg ära. Tapja saadeti sunnitööle. Kindlustuseselts aga teatas, et tema lastele elukindlustuse raha wälja ei maksa, sel põhjusel, et tapja ise ka pärija on. Ringkonnakohus mõistis seltsile õiguse.

Wale raha. Peterburis on wale hõberublatükid liikuma hakanud. Nad on wäga osawaste järele tehtud ja kannawad 1901. aasta numbrit.

Uus Läti leht. Ruhja Põllumeesteselts hakkab lähemal ajal uut nädalalehte „Darbs" wälja andma.

* **Uued piimaühisused.** Maakorralduse ja põllutöö peawalitsuse poolt on järgmised piimaühisused kinnitatud: Eestimaal: Keila (Tallinna kreisis), Pikaware ja Pordi (Paide k. Liiwimaal: Woltweti (Pärnu k.), Haasiawa (Tartu k.) ja Pajuse (Wiljandi kr.) Et nende ühisuste kinnitamise teade senati poolt wäljaantawas „Walitsuse seaduste ja korralduste kogu" wiimases numbris (nr. 138, 5. septembril 1912. a. ilmus, siis wõiwad ühisused oma tegewust alustada.

b. **Werine riid.** 12 septembril s. a. oli Kundas tsemendiwabriku wiie töölise wahel suur riid. Mats Widak murdis parema käeluu ja sai pähe ja kehasse noahaawu; teine tööline Woldemar Rappen sai neli noahaawa pähe. Mõlemate haawatute seisukord on tõsine.

Murdwargus kirikumõisas. Nagu „Sak." ustawast allikast kuuleb, warastati öösel wastu 7. sept. Kõpu õpetaja eluruumidest sissemurdmise teel järgmised asjad ära: Waestekassast äralõhkumise teel 55 rubla 25 kop. ja kassast pealkirjaga: „S.-Kõpu peremeeste poolt Kõpu mõisa herra von Strigile" — 16 rubla 01 kop., kiriku karikas, taldrek ja stempelmarkisid mitmesuguses suuruses 8 rbl. eest. Wargad olid akna kaudu wõerusesse ja sealt walewõtme abil õpetaja T. kirjutusetuppa hiilinud, kus siis warguse toime panid. Kõik kokku wõttes on umbes 200 rubla wäärtuses warastatud. Enne nimetatud warguse toimepanemist, 6. sept., nähtud seal maanteel kahtlast tundmata isikut, kes peale murdwargust jäljetult kadunud.

Asjast on politseile teada antud ja loodetawaste läheb wiimasel korda kelmisid tabada ning seadusliku karistuse kätte toimetada.

Kohalikud teated.

Tallinna Haapsalu krepostiosakonna sekretär hoowinõunik **E. von Bremen** on üheks kuuks puhkusele lubatud. Sekretäri kohuseid täidab tema äraoleku ajal sekretäri abiline S. A. Yberkandt.

* **Nõupidamise koosolekud piiritusehindade määramise asjus tulewaks aastaks** algawad 1. nowembril Tallinnas. Koosolekutest wõtawad kõikide Eestimaa wiinawabrikute asemikud osa. Läbirääkimiste juhatajaks on „R. West." teatel rahaministeriumi ametnik Katelnikow Peterburist nimetatud.

Parun Wolff wägiwallategude pärast wastutusele wõetud. Juhan Puis andis Wiljandi 4. jaoskonna rahukohtunikule kaebtuse ära, milles ta Wiljandi kreisiülema wanewat abilist parun Wolffi wastutusele palub wõtta, sest et wiimane tema kallal wägiwallategusid teinud. Kaebaja seletuse järele sõitnud tema 4. septembril Kauba uulitsat mööda linna. Umbes wäikese turu lähedal kihutanud talle woorimees wastu, kelle peal parun Wolff istunud. Et kokkujuhtumise kohal töölised kraawi kaewanud siis ei olnud temal, Puisil, mitte wõimalik kõrwale pöörata. Parun Wolff kargas siis woorimehe pealt maha ja pani tema kallal omawolilise kättemaksmise toime: wõttis kätega kõrist kinni ja tahtis teda ära kägistada, sikutas ninast ja toimetas muid wägiwallategusid. Peale selle on parun Wolff teda linnapolitseis peksnud. Kõige selle põhjal palub kaebaja J. Puis parun Wolffi rahukohtunikkude poolt pealepandawate nuhtlusseaduste § 142 põhjal, s. o. wägiwalla tarwitamise pärast wastutusele watta.

Asi tuleb 18. sept. Wiljandis harutamisele.

„W. Teat."

Kaubanduse- ja tööstuse-ministri abilist P. J. Barki oodetakse nende päewade sees Tallinnasse. Minewal laupäewal wiibis Bark Riias, kust ta Liibawi sõidab ja sealt Tallinnasse tuleb.

x. **Üks suurem tellimine Tallinna wabrikul nurja läinud.** Hiljuti olid Moskwas linna uue tapamaja jahutusruumide sisseseadete ja sellekohaste masinate ehitusetööd wäljapakkumisel. Wõistlusest wõttis kahe Saksamaa wabriku kõrwal ka Tallinna Krulli masinaehituse wabrik osa. Ehk küll hinnad kõigil kolmel ühesugused olid, anti töö siiski Borsiki wabrikule Saksamaal. Oma kohast on see teade, mis Moskwast tuleb, natukene iseäralik. Meie teada anti Moskwa linnale luba oma wiimast 36-miljonilist laenu sel tingimisel teha, kui kõik masinaehitusetööd, jahutuse sisseseaded weel eraldi, Wenemaa wabrikute kätte lähewad. Ja nüüd läks see töö ometi wäljamaale.

Tallinna habemeajajate koosolek oli 16. sept. „Lootuse" ruumides. Kokku oli umbes 60 habemeajajat tulnud (üleüldse olla Tallinnas üle saja habemeajaja). Näha wõis, et Tallinna habemeajajatel weel kõige lihtsamatesikki koosolekupidamise wiisidest aimu ei ole. Esmalt ei teatud, kas koosoleku juhataja tuleks walida wõi mitte. Kui aga segamisi läbirääkimised niiwõrt elawaks läksid, et sa teise jutust kära pärast ka siis aru ei saanud, kui kõneleja oma suu su kõrwa juurde pistis, otsustati koosoleku juhataja walida. „Eks sa hakka siis peale juhatama" hüüdis keegi, „eks me kuule siis, mis sul ütelda on".

Kui juhataja oli walitud, pani see ette, et habemeajamise odecolognega ja püstijuuste lõikamise hindasid tuleb wiie kopik wõrra tõsta, kuna alewi habemeajajad lihtsalt weega pestes 7 kop. asemel edaspidi 10 hakkawad wõtma. Selle ettepanekuga olid kõik nõus. Juhataja imestab, kudas kõik nii ühel nõul on, kuna muidu Tallinna habemeajajad ikka ägedad mehed olla ja kergeste tülisse minna, nagu seda ennemalt mitu korda nähtud. Koosolekul kõneles igamees siis, kui ta tahtis, ja juhatajal ei tulnud meeldegi mingisugust läbirääkimiste korda pidada. „Miks sellega ei pea nõus olema", naeris keegi teraseloomuga habemeajaja. „Poole kopika eest paneme lõhna peale ja wiis kopikat saame". Pärast tuli koosoleku otsusele alla kirjutada, aga seda ei tihanud paljud teha, kartes, et konkurent tema järele ei kirjuta ja tema niiwiisi üle lööb.

Kongress linnade heakorra tõstmiseks. Hiljuti peeti Saksamaal, Düsseldorfis kongressi linnade majandusliste, terwishoidliste liikumise jne. olude parandamise sihil. Sellest kongressist pidid ka Tallinna linna esitajad linna planeerimise komisjoni ettepanekul osa wõtma. Kuna Tallinnas praegu üleüldine linna planeerimine käsil on, siis oli komisjoni ettepanek muidugi wäga ajakohane. Iseäralikul kombel tegi aga linnawolikogu oma otsuse kongressist osawõtmise kohta alles siis, kui juba kongress mööda oli jõudmas. Kongressi peeti 10.—15. septembrini s. a., woli ogu otsus tehti alles 13. septembril. See on õige iseäralik nähtus selle kohta, kudas linna asju mõnikord aetakse. Mis oli aga niisuguse hilise otsuse tegemise põhjuseks? Küsimus oli küll õigel ajal, ühel warasemal koosolekul wolikogu päewakorda wõetud, kuid jäi sellepärast otsustamata, et seekordne koosoleku juhataja, linnapea abiline Beljagin, koosoleku pidamise enneaegselt lõpetas ja üle kahekümne küsimuse otsustamata jättis, selle peale waatamata, kas nad hädalised on wõi mitte. Ja mis oli enneaegse koosoleku lõpetamise põhjus? See, et wolinikud koosoleku juhataja kellahelistamise peale kohe esimesel poolel minutil täiel arwul kõrwaltoast koosolekusaali ei jõudnud ilmuda.

x. **Ka „Volta" wabrikut suurendatakse.** Hiljuti kirjutasime sellest, et Wiegandi wabrik omale uue suurema jaoskonna juurde on ehi-

Tänasel numbril on Sophus Micaelis'e „1812" 13 poogen kaasas.

tanud, nüüd tulewad samasugused teated ka „Volta" elektritööstuse wabrikust. Tänawu on seal juba neli wabrikuhoonete wahet kinni ehitatud, klaaskatused peale tehtud ja sellega wabriku sisemist ruumi märksa suurendatud. Peale selle ostis „Volta" seismajäänud metalliwabrikust kõik suuremad treipingid ja höömlimasinad ära ning seadis nad oma juurde üles. Ka sepikotta ehitatawat kaks uut ääsi juurde. Praegu on wabrikul sedawõrt rohkeste tööd, et mehed kewadest saadik iga päew ületundisid teewad. Suurem osa tellimist tulla kroonu käest. Ka praegu on teedeministeriumile mitukümmend elektriwalgustuse sisseseadet raudteerongide jaoks teha.

u **Wargused.** Nende päewade sees wõeti wargana Leena Nutson kinni. Tema käest saadi 113 rubla wäärtuses warastatud asju kätte. — Peale selle on warastatud: Toompea Waestekooli uul. nr. 35 töövanker 50 rbl. wäärtuses ja Heina uul. nr. 27 riideid 37 rbl. wäärtuses.

u **Haawadesse surnud.** 15. sept. s. a. suridTallinnas haigemajas kaks isikut saadud haawadesse. 31-aastane Jüri Euchbach oli öösel wastu 15. septembrit Kaiu wallas ja 19-aastane Martin Kamerau Tallinnas Baltiski maanteel haawata saanud.

Põhja-Baltimaa Arstideseltsi koosolekud peetakse 29. ja 30. septembril Tallinna raekojas ära.

Kirjanduse-õhtu on homme „Walwajas". Kõneleb õigusteadlane J. Wilms „Noor-Eesti ühiskondlised põhjusmõtted." „Noor-Eesti" üle on palju räägitud, aga hr. Wilms waatab asja peale uuest küljest, mispärast kõne õige huwitaw töotab olla.

Teater, muusika, lõbustused.

„Estonias" korratakse täna õhtul operetti **„Armas Augustin".**

Telegrammid.

(Pet. tel. ag.)

Kuberneri elu kallale kippumine.

Tshitast 17. sept. Nertsini wabrikus lõi sunnitöölise Wassiljewi armuke Maria Smoljaninowa pussnoaga kubernerile kindral Kiiashkole seljatagant kolm korda ja lõikas paguni ja palitu waruka katki. Kurjategija wõeti wangi.

Raudteelaste streik Hispanias.

Barcelonast 17. sept. Põhja raudtee töökodade töölised hakkasid streikima. Catalonia raudteewõrgul streigib 9600 töölist.

Madridist 15. sept. Streigi tagajärjel on 25.000 soldatit uueste lipu alla kutsutud. Ministrite-nõukogule andis seltskondliste tööde minister seaduse-eelnõu, mille järele raudteeteenijad riigiteenistuses seiswate isikutega ühewäärilisteks tunnistatakse, mispärast neil streikimine keelatud on.

Perpinianist 15. sept. Catalonia 7 linnas on rahwa keskel käärimine. Kohati tuleb kokkupõrkamist ette.

Sõja eel.

Belgradist 17. sept. **Kuninglik käsukiri kuulutas Serbia sõjawägede üleüldise mobilisatsioni wälja** Skupshtshina kutsutatakse 20. sept. kokku.

Sofiast 17. sept. Bulgaria telegrafiagentur teatab: Kahel wiimasel päewal tulid erutawad teated: Türgimaa koondab Adrianopoli ümbrusesse Bulgaria piiri lähedal suuri wägesid. Et igasugu juhtumuste eest kindlustatud olla, sellel otstarbel **oli Bulgaria walitsus sunnitud täna mobilisatsioni wälja kuulutama.**

Kolera Jaapanis.

Tokiost 17. sept. Shanghaist on Jaapanisse kolera sisse toodud. Üleüldse 600 haiget. Üks kolmandik haigetest suri ära. Tokios on 40 haiget.

Ohusõja küsimus rahukongressil.

Genuast 15 sept. Rahukongress wõttis õhusõja keelu otsuse wastu. Kui kongressi president Tripoli sõjast osawõtjaid lendurid „õhumõrtsukateks" nimetas, tõstsid Italia saadikud protesti. Järgmine kongress kutsutakse 1913. a. Haagis kokku.

Pragast 16. sept. Kui lendur Illner alla laskis, surmas ta propelleriga 70-aastase abielupaari ära.

Wiimased teated

Ametist lahkumine. Mõned pealinna lehed toowad teate, et hariduseminister Kasso pidawat ametist lahkuma ja tema asemele saada Odessa õpekonna kuraator Stsherbatow.

Niisama teatatakse ka, et praegune Peterburi linnapealik Draishewski ametist lahkuda ja ta asemele tulla Moskwa linnapealik Adrianow.

Ametist tagandamine. Endine Moskwa linnapealik Reinbot, keda Poltawa semstwo oma wolinikkis walis, on wolinikuametist tagandatud.

Senatorite palgad. 1913. aastaks on senatorite palkadeks 896.162 rubla määratud. Kõige wähem palka saab senator Iwanow — 5000 rubla. 45 senatori saawad igamees 8000 rubla, 21 senatori igamees 9000 rbl., 26 senatori igaüks 10.000 rbl., Winogradow 10.112 rbl., Mestshaninow ja Ljutse kumbki 12.000 rubla, Rödsewski ja Tsharõnow kumbki 15 tuhat rubla.

„Estonia". 5638
Laupäewal 22. septembril, 1912 aastal,

perekonna=õhtu.

Seltsiliikmetele ja nendest sissetoodud wõerastele.

Hakatus kell 9 õhtul.

Berlini kuningliku hoowi ja Doom=kiriku laulukoori

(80 kooripoissi ja 20 meeslauljat.)

koorijuhataja: **professor Hugo Rüdel**

kontsert.

laup. 22. sept. kell 8 õhtul Niguliste kirikus muusikadirektori hr. Konstantin Türnpu (orel) lahkel kaastegewusel. Piletid ja sõnad Konrad Locheri muusikariistade kaupl. Mundi uul. müügil. 5633

Minu tuluõhtu.

„Walwaja" ruumides 30 septembril s. a. Huwitaw eeskawa ja näitemäng 3 waatuses lõppuks 22 tantsu. Hakatus kell 6 õhtul, lõpp kell 3. öösel. Lahket osawõtmist lootes ‚Walwaja' näitelawa korraldaja.
L. Falck.

Piletite eelmüük programiks kui ka tantsuks ‚Walwajas' igal õhtul kella 8—10. Eelmüügil programmid hinnata. 5548

Asutawa põllutöökooli jaoks

soowitakse Tallinna ehk raudtee lähedalt

100-200 dess. suurust maatükki ehk talu,

hoonetega ehk ilma, kohe osta. Pakkumised kõige hiljem 25. septembrini sisse saata. Tallinna Eesti Põllum.=selts. Adr. гор. Ревель. 5615

Gustaw Pässi saapakauplus, Narwa maant. 21,

soowitab ostjatele suures wäljawalikus häid walmis jalawarjusid, kuulsamate wabrikute töö, kingasid wanadele ja lastele, täiesti odawate hindadega, peale selle paelad, kreemid, gummi... 5458 Auupakliikult Gustaw Päss

---

Soome reisijate aurulaewade

‚Primula' Kapten Bernhard Nyberg — ‚Linnea' Kapten H. J. Dahlberg

järjekindlad sõidud:

Tallinnast Lübecki (läbi Kalmari kitsuse) igal laupäewal punkt kell 3 peale lõunat.

Tallinnast Helsingisse igal esmaspäewal kell 6 peale lõunat, igal neljapäewal kell 11 enne lõunat.

Reisi hinnad

Tallinnast Lübecki: I kl. oma eile kajut. II kl. III kl. dekk — 9 rbl. 26 r. 18 r. 10 r.

Tallinnast Helsingisse: I kl. II kl. tagadekk, eesdekk — 6 rbl. 5 rbl. 4 rbl. 3 rbl.

Lübeckist Tallinna: Iga laup. kell 2 p. l. (läbi ilusa Kalmari kitsuse).
Helsingist Tallinna: Iga kesknädalal ja laup. kell 9½ hommikul.
Aurulaewade seisukoht on elewatori ja Mayeri kanali wahel. Lähemaid teateid agentide juurest.

Bichl & Fehling Lübeck. Victor Ek & Grünberg Helsingi. Co Tallinn

---

St. Peterburi kuld= ja hõbeasjade kauplus ja töökoda

Tallinnas, Vikal uul. nr. 34, Rohelise turu nurg.

Walmistan oma töökojas igasugu käekirja monogrammisid ja leltsimärkisid, iseäranis odawalt saawad graweerimisetööd tehtud.

Kuld= ja hõbeasjade parandam. ja uute walmist.

Ostan wana kulda ja hõbedat. 5488

Riia maamõõdu kursused

Riias, Paulucci uul. nr. 15. Dženiši gümnaasium. Telefon 51—61.

Kuulajaid walmistatakse geodesialiku tegewuse wastu ette. Õpetus wältab üks õppeaasta. Wastu wõetakse linnakooli ehk keskkooli 4. klassi haridusega isikuid. Wanadus osawõtmist ei takista. Kursuse lõpetajad saawad maamõetja tutse tunnistuse ja wõetakse maamõetja ametisse. Õpetust annawad a... kõrgema haridusega isikud, kes oma ametis juba teatawa tähtsuse on omandanud. Täielik geodesia kabinet. Prospektid ja palwekirjade plangid saadetakse 7-kop. margi ja programmid 25=kop. margi wastu. Rahasaadetuste ja telegrammide adress: Рига, Землемѣрные курсы, Дзенизу. Palwekirjade wastuwõtmine ühes dokumentidega on awatud. Ettelugemiste hakatus 2. oktobril s. a. 5457

Doktor Elesi Stimulol

on kõige parem arstirohi suguõuetuse wastu.

Stimulol on arstiteaduse poolt läbi katsutud ja suguõuetuse juures kõige paremaks abinõuks tunnistatud.

Temas puuduwad ojuuiselt ülesärritawad ollused, mis haigust ja närwisid ... rohupruukimist weel paremaks teewad.

Doktor Elesi Stimulol kõwendab närwisid, kinnitab jõudu ja aitab sellega ühes suguõuetuse, nii et lühikese aja jooksul suguelu täitsa wõimalik on.

Doktor Elesi Stimuloli mõju on arstide ja paremate Europa sanatooriumide poolt kõi uwääriliseks tunnistatud.

Stimuloli müüakse igas aptegis.

Nõuete 3 naoga wabrikumärki ja original alluminiumist pakkimisekarpi.

Ladu Wenemaa jaoks:
Институтъ Доктора КАЛЬВЕ. Москва, Срѣтенка 4. Коммер. ящикъ 598 отд. I.

Wenekeelne broschüre Stimuloli üle saadetakse maksuta.

Eesti teater „Estonias"

Teisipäewal 18. septembril 1912. a.
3. korda: 5619

Armas Augustin

R. Bernaueri ja E. Welischi 3=waat. operett. P. Pinna tõlge L. Falli muus.

Hakatus punkt kell 9 õhtul.

Neljapäewal 20. septembril
1. korda.

Wana pawiljon

Waatemäng 4. waat. G. Wied.
Hakatus punkt k. 9 õ.

Tall. Eesti Käsitööliste Awitam selts.

Laupäewal 22. septembril
St. Kanuti gilde ruumides
esimene 5646

perekonna-õhtu

kus nii hästi noor kui wana teadust ja lõbu leiab ja kunsti maitsta wõib, kes seda ei usu, see lugegu.

Eeskawa:
1) Muusika, direkt. Wilhelmi keelpillide orkester
2) Segakoori laulud, hr. Bergmanni juhatusel.
3) Naljalaulud, hr. Freymann.
4) Wiiulisoolo.
5) Dr. Masingi kõne. Tiisikusest, udupiltidega
6) Eesti teatri lauljanna p. Franzke soololaul.

Lõpuks tants.

Ka wõerad wõiwad osa wõtta.
Hakatus kell 9 õhtul.
Piletid: wõerad meester. 75 kop., seltsiliikmed ja naister. igaüks 40 k.

„Marina"

17. septembril 1912. a.

Suur tore eeskawa 9 suurejaoskonnas.

Surnukeha nr. 1346, draama Wene kuldsest seeriast kahes suures jaoskonnas. Surnukeha nr. 1346, järg ja lõpp. Aeroplani peal, pildi üleswõtmisel kukkus näitleja-awiator aeroplanist maha ja sai surma, nii muutis naljalugu kurbmänguks. Lõwi kättemaksmine, draama. Glupõschkin pangas, naljakas. Onu palitu, naljakas. Petania roos, draama 2 jaos. Reis Põhja-Kappi, loomulik pilt. Pathe-Journal, wiimased uudised. Pilt peale eeskawa. Juhatus jätab omale eeskawa muutmise õiguse.

The Royal Bio.

18. — 20. septembrini.

Eeskawa 7 jaos. Arusaamatad hinged. Põrutaw draama elust 3 jaos maitserikkalt ja wäga liigutawalt kokku seatud. Ajakirjanikkude kuningas. Suur naljapilt. Goumoni- päewakiri. Lilled närtsind -- armastus kadund. Wärwiline draama, kuulsa tantsijanna Haperkowskaja kaastegewusel. Wiwerra-genetta, õpetlik pilt; Kewade algab. Suur naljamäng, ja t. huw. pildid.

Dr. K. Sibul.

Wõtan sisemise= ja närwihaigeid wastu. Kõnetunnid igapäew kella 10—11 e. l. ja 3—4 p. l. S. Roosikrantsi uul. nr. 10 k. 5470

Dr. Goromulinsky

Pikk uul. nr. 47, telefon nr. 646 Naiste ja laste haigused. Haigete wastuwõtm. igapäew k. 4—6. 554

Ämmaemand M. Koit

annab naisterahwastele nõu ja abi igal ajal Peterburis, Wasi. saare Sredni prosp. 49 k. 27, telef 412—36

Masseerija H. Pumper

Suurel Arewjewi uul. nr. 19 krt. 1. 554

G. Koppelmann

adwokat.

Elan nüüd Rüütli uul. Rootsi kiriku wastas, Laiuse majas nr. 14 krt. nr. 3. Kõnetunnid kella 9—10 e. l. ja 6—8 p. l. 5555

Adwokat H. M. Soo

Pärnus, Ring uul. 11. 4494

Moskwa keiserliku konserwatooriumi wabakunstniku Eugenie Wolfsohni klawerimängu **muusikaklassidesse**
wastuwõtmine igapäew k. 3—5 peale lõunat. Õpetuse algus 1. septembril Niguliste uul. nr. 6. 5641

Lukksepa õpipoissi

on tarwis Wene uul. nr. 16, Kesker.

Tallinna saunade kuulutus.

1. oktobrist s. a. on saunade hinnad järgmised: III kl. saun I jagu 12 kop. (enne 10 kop.) II jagu 14 kop. (enne 12 kop.), lapsed selles jaos kuni 5 a. 3 kop. 5—10 aast. 5 k. 10 a. 12 k. II kl. saunas 25 kop. (enne 20 kop.) lapsed kuni 5 aast. 5 kop., 10 aast. 25 kop. 5528

Õigustega koduõpetajanna
otsib kohta koolis ehk korralikus perekonnas. Eriteadus Wene keel. Adr. s. l. tal. E. P. 5262

Otsin teenija kohta
ostan hästi keeta Toom=Kuninga uul. nr. 17 k. 4. 5643

Müüjanna
kohta leiab noor neiu, kes kohalisi keelesid mõistab ja 300 rbl. kautsjoni sisse wõib maksta. Kirjal. odr. Poste restante г. Ревель, A. Wilken 5642

Õpipoissi,
14—15 aast., on tarwis Kinga uul. nr. 6. 5636

Sepa õpipoissi
on tarwis Uue Maailma uul. nr. 10.

Osawad õllewabriku 5647

pütisepad

leiawad kindlat teenistust. Saksa keele kirjutatud pakkumised ühes tunnistuste ärakirjadega sisse saata. „Tivoli" õllewabrik Tartus.

Tütarlaps,
keskkooli kõrgema klassi õpilane, otsib odawalt korterit kuhugile wiisakasse perekonda. Pakkumised s. l. t. tähtede „B. R." all ära anda. 5593

Kooliõpilane
wõib korterit ja kosti saada Wana Kalamaja uul. nr. 6 k. 9. 5425

Korter,
3 tuba ja köök, on ära anda Õuna uul. nr. 3. 5627

Korterid,
3—4 toaga, wäga hästi sisse seatud, on wälja üürida Toom=Waestekooli uul. nr. 6. 5632

Töökoja ruumid,
kas tislerile ehk teisele sellesarnasele käsitöölisele, on wälja üürida Toom=Waestekooli uul. nr. 6. 5631

Heinamaa
on niitmiseks ära anda. Järel küsida A. F. Tietzi kauplusest, Wiruwärawa nr. 3. 5628

Soowitakse 5625
kütteturbaid osta
Baltiski maant. ja Kadaka uul. nurgal nr. 1. 5625

Kuld kõrwarõngas kahe briljandiga on 5635
ära kaotatud.
Uue uul. nr. 24 mööda Wana Wiru uul. Narwa maant. kuni Simuni uul nr. 15 sõites. Leidjat palutakse waewatasu eest ära tuua Uue uul. nr. 24 k. 2.
inshener Tarnowski.

Plehtisid ja lokkisid
on müüa S. Pärnu maant. nr. 4. H. Müller. 5634

Pianino
ja pruugitud tiibklawer on müüa Toompea', Kohtu uul nr. 2, töötoas. 5574

Krunt ja maja,
kauplusekoht ning wabrikuõigus on heade tingimistega müüa Dreimingi uul. nr. 25 krt. 15. 5572

Kiwimaja
müüa Rakweres, Tartu uul. ühes 400 ruutsülla krundiga maja suurus 10 s. pikk 5 sülda lai, tarwiliste kõrwaliste hoonetega ja tulesigusega; sissemaks umbes 2000 rbl. Kaupa teeb J. Ustaw, Tartu uul.; lähemat teatust saab Tallinnas, Suurel Pärnu maant. nr. 5, uurmaaker E. Ustawi juures. 5357

Maja müüa Narwas
Suurel Tallinna maanteel nr. 45 heade tingimistega. Lähemaid teateid saab Narwas Eesti kaupl. ühisuses hr. W. Otteri käest. 5423

Hea abinõu „Trayser" reumatismuse ja luuwalu wastu on igast aptegist ja rohukauplusest saada piltidega ilustatud raamatukene nende haiguste kirjeldustega saadetakse põudmise peale hinnata kätte. Palume adresseerida: M. E. Trayser, No.608 Bangnr House Shoe Lane London England E C. 1120

Dr. Richard Rosenthali eeskujulik Ameerika õpewiis

Saksa keele iseõpetaja
hind 75 kop., teine trükk, on nüüd walmis ja on paremateft kauplustest jälle saada. ????

Alex. Ufer Tallinnas, Nunne uul. nr. 7.

Juukselõikuse ja habemeajamise töötuba. Raamatu=, paberi= ja postkaardi-kauplus. Lõhnaõlid, seebid ja habemenugade müügikoht ja teritamine. Juukselõikuse ja habemeajamise töötuba on moodsalt ja puhtalt sisse seatud. Töötatakse hästi ja ...puhtusega tööriistad saawad peale iga tarwitamist iga kord rohtutega kohe puhastatud. Kauplusest on kõik sellekohased tarwitused ja uudised alati saadawal. 5629

Odawamalt ei wõi
29 rbl. asemel ainult 2 rbl. 25 kop.

Uur „Anker" patent, I. sort, (mitte tsilinder) saadetakse järelmaksuga, ilma käsirahata, torn, wastupidaw „Chronometri" süstemil, meesterahwa uur, mustast Inglise ronga terasest, nr. 419, kõlaw käik 18 kiwi peal, üks kord 46 tunni jooksul peast üles keerata, tolmuhoidja klaasiga ja isesuguse uue märgiga, mis wedru katkikeeramise eest hoiab. Hind ainult lühikest aega 2 r. 25 k. 2 k., 4 r.3 k. 5 r. 70 k. 5 k. 9 r. 25 k. 8 k. 14 r. 40 k. naister. uur 1 r. kallim. Iga uuri peale saadetakse wastutus 20 a. peale kaasa. Tolliraha ja saatmise kulu 40 k. Siberisse 75 k. Tellimise kirjad Wene keeles. Adress wõib wälja lõigata ja ümbrikuehk postkaarti peale kleepida. 5002

Германія Берлинъ
Панковъ ул. Гартвигштрассе 24 Торг. Д. Ю. Якубовичу.
Berlin, Pankow Hartwigstr. 24/8
J. Jakubowicz.

Kiri Berlini maksab 10 k. postkaart 4 kop. Huik kännukirjasid. Tore kett 50 k. ja 75 k. kullat. 2 kordne uuest kullast, mis mitte mustaks ei lähe 1 r. 50 k. 2 r. 50 k. ja 3 r. 50 k.

Kõige suurem kinderseppatöökoda

Kõnetraat 241. **J. Pent** Kõnetraat 241.

Tallinnas, Alam-Luha uul. nr. 5, Lutheri wabriku wastas.

Alati on saadawal uusi kui ka wanu tammewaatisid mitmesuguses suuruses, **wiina= ja õllewabrikute** jaoks suur tagawara tammelaudu paranduseks. Wõtan piirituseaamide parandusi oma peale. 5624

Tööde headuse eest wastutus. **Tööde headuse eest wastutus.**

Hoiatus!

Et mitmed minu auwäärt ostjatest kaebawad, et nad eksikombel minu äri, minu kõrwal, uues majas awatud riidekauplusega ära on wahetanud ja uusi kauplusi minu omaks arwates usaldanud, palun tulewikus eksituste ärahoidmiseks auwäärt ostjaid adressi hoolega tähele panna: 5626

15 wastu Uut turu ja Eesti teatrimaja nr. 15

Tartu maantee poolt tulles kolmas, **punane telliskiwimaja** (mitte uus krohwitud kiwimaja)
Ühes sellega teatan, et mul praegu nagu alati rikkalik tagawara ja hea wäljawalik igatseltsi

riide-, pudu-, naha-, kolonial- ja tubakakaupasid on.

Balti (Tallinna) puuwillawabriku ainuke **jäiemüügi** (Engros) ladu, ja et ma kaupmeestele kui ka üksikostjatele (tarwitalatele) alati kõige odawamad hinnad saan arwama.

Auupaklikult
W. J. Gorbatschew,

Wastu Uut turu ja Eesti teatrimaja nr. 15, oma majas, kõnetraat nr. 38.

Walitsuse lubaga. Loosimised. Walitsuse lubaga.

16. detsembril 1912

paneb **tiisikuse wastu wõitlemise selts** tiisikusehaigete sanatoriumi ülewalpidamiseks, mis peaasjalikult waesemate rahwakihtide jaoks on asutatud, rahwuse peale waatamata, loosi mise toime **Wõitude koguwäärtus on mitmedkümned tuhanded rublad, järgmiselt:**

1) Automobil (waljam) 3500 r.
2) 100 hõbe lauaasja 250 rbl.
3) 22 hõbe kohwindud 200 r.
4) 8 hõbe theelauanõud 120 r.
5) Mitmes. hobused, iga h 100 r.
6) Mitmes. lehmad iga hind 50 r.
7) 30 kasti hõbeasj, kokku 3000 r.
8) Meester. kulduurid.
9) Naister. kulduurid.
10) Kirjutusmasin.
11) Mitmesugused laua=asjad.
12) Õmblusmasinad.
13) Theemasinad.
14) Prongsasjad.
15) Põrandakelld.
16) Üle 500 mitmesugust hõbeasja.

Iga 20 pileti peale langeb 1 wõit. **Pileti hind postiga saates 70 kop.** Tartust, Riia uul nr. 3 ära wiies 60 kop. Wõitudetabel maksab 12 kop. Tiisikusetaigus on hirmus inimesesoo waenlane, tema kaotamiseks peaks terwe rahwas ühel nõul ja jõul üles astuma; sellepärast tehku igaüks, omaks kohuseks üks ehk mitu piletit osta ja ka tuttawatele soowitada. Kõige austusega Jakob Kurg tiisikuse wastu wõitlemise seltsi liige Walgas. Piletite tellimise adr.: J. Kurg, г. Валкъ, Лифл. губ, Псковская 20.

19. oktobril 1912

Loosimine waeste laste warjupaiga heaks. 6000 piletit — 100 wõitu:
1) 2 kulduuri, 2 kulduurikett, 2 kuldmedaljongi kiwidega ja kuld äewõru — kõik tammepuust kastis.
2) 2 uduuri.
3) Medaljonketiga.
4) Naister. kulduur.
5) Kuldkäewõru.
Teised 95 wõitu kuld= ja hõbeasjad. **Piletite hind postiga 30 kop.** Wõitudetabel 12 k, ise ärawiies 25 k.

Georg Wildt'i moodi= ja pudukauplus

Rakweres, Peterburi uul. nr. 127,

soowitab suures wäljawalikus odawa hinnaga:

mitmet seltsi kallisid, paelu, garniturisid, proderied ja pitsisid, alustalsesid ja hästi walmistatud pesu, igat wärwi ja fasongi koetud willaseid mütsa ja sügisekübaraid kõige uuemat moodi. Wanad kübarad ja talwemütsid wormitakse ja garneeritakse oma töökojas uuema moe järele. — Soowitan iseäranis odawa hinnaga: tanusid (1.20 k. tosin ja kallimad), peiupoisi roosisid ja pruutkrantsisid.

Tallinna Tulekahju=komisjon

teatab sellega, et reedel 21. septembril s. a. kell 12 päewal linna wolikogu saalis umbes 1800 puuda heinte ja 1100 puuda kaerte muretsemine 1912|1913. aasta peale 5614

ära antakse.

Pakkumised ja proowid tulewad kinnistes ümbrikutes kuni 21. sep kell 11 päewal komisjoni kantseleisse, gaasiwabriku kontoris, ära anda.
Tallinnas, 15. sept. 1912. a. Komisjoni esimees G. Kulla

J. Hollenderi

lõhnaõlide= ja seebiwabrik Peterburis

soowitab oma saadusi kõigekõrgemas wäärtuses:

Hiina-Kastori, pumat paneb hästi juuksed kaswama, toosi hind 30 ja 50 kop.

Rootsi hambapuhastamise abinõud: Rootsi hamba eliksir teeb nõrgad igemed tugewaks, annab suhu meeldiwa maigu häwitab hambakiwi. Toosi hind 80 kop. **Rootsi hambapulber** annab hammastele soowitawa walge läike, hawitab hambakiwid ja hammaste mustaksminemise ning kaswatab hammaste peal walge emaille korra tugewaks. Karbi hind 50 kop.

Eau de Cologne Diwinia kindel ja peenike lõhn, klaasi täis 1 rbl.

Kõik ülemaltähendatud saadused on igas aptegis, aptegirohtude=, wärwi= ning lõhnaõlidekauplustes saadawal, mille ostmise juures aga firmat „J. Hollenderi" palume meeles pidada, kes oma saaduste kõrge wäärtuse ja wõrdlemata hea omaduse eest wastutab.

Ainuesitus prowisor Kinnuneni Cleopati
juuksekaswatamiseõli, esimene maailmas, oma hea omaduse ja kauaše ea poolest on antud lõhnaõlide ja seepide walmistamise wabrikule „I. Голлендеръ" С.-Петербургъ Разъѣзжая № 13.

Suur kogu 5489

palitu= ja ülikonnariide restisid

müüakse kaugelt alla hinna

„Lioni" kalewikauplnses,

Harju uul. nr. 21.

Lanolin=liiliapiima=seep,

seaduslik kaitse nr. 775.

Mõjuw abi sametpehme naha soetamiseks, mida naisterahwastele soowitada wõime. Saada igast paremast rohukauplusest.

Tüki hind 40 kop.

Mitmekordselt kõrgete auhindadega kroon. Lõhnaõlide= ja seebiwabr. 166 „Venus". Markowiz & Pioeln.

Ilma teated.

18. septembril kell 7 hommikul.

	Eelmisel päewal		Kell 7 h.
	Kell 1 p.	Kell 9 õ.	
Barometer . . .	767,1	770,3	773,7
Temperatur C järele	+10,2	+7,6	+7,0
Pilwitus	4	4	4
Tuul	NNW/3	NW/3	NW/4
Weepinna seis sadamas	+0,31	+0,29	+0,30
Sademed	0	0	0
Tormi on oodata .			
Tuule siht ja jõud			

Märkused:

Wastutaw toimetaja J. Reinthal.
Wäljaandja Eesti Kirjastuse=Ühisus „Uhiselu."
Laotud J. Topmanni, trükitud M. Schifferi trükikojas. Tallinnas.